

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY PRZEROŚL
NA LATA 2024 – 2030**

1. WPROWADZENIE	4
2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL	8
2.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA	8
2.1.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE	8
2.1.2. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE.....	10
2.1.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE	11
2.1.4. WALORY PRZYRODNICZE, ZAGROŻENIA NATURALNE	13
2.1.5. WALORY KULTUROWE.....	22
2.1.6. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	22
2.2. SFERA SPOŁECZNA	23
2.2.1. DEMOGRAFIA.....	23
2.2.2. WIEK I WYKSZTAŁCENIE LUDNOŚCI	24
2.2.3. MIESZKALNICTWO	25
2.2.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY.....	26
2.2.5. BEZROBOCIE	27
2.3. SFERA GOSPODARCZA	28
2.3.1. ROLNICTWO.....	28
2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	29
2.3.3. TERENY INWESTYCYJNE	30
2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	30
2.4.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA	30
2.4.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	31
2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI.....	32
2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA, CIEPŁOWNICZA I GAZOWA	33
2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	34
2.5.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA, JAKOŚĆ EDUKACJI.....	34
2.5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA	36
2.5.3. INFRASTRUKTURA KULTURY, DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA.....	36
2.5.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ	37
2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	39
2.6. FINANSE SAMORZĄDOWE	39
2.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – ANALIZA SWOT	40
3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY PRZEROŚL	47
3.1. WIZJA ROZWOJU	47
3.2. MISJA ROZWOJU	47
3.3. CELE STRATEGII.....	49
3.4. PLANOWANE PROJEKTY	59
4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	61
5. WYMIAR PRZESTRZENNY STRATEGII	65

5.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL.....	65
5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	78
6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	81
7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	84
8. PROCES TWORZENIA STRATEGII.....	85
9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW	86
ZAŁĄCZNIK NR 1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL	87

1. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Przerośl została przygotowana zgodnie z art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2024, poz. 609 z późn. zm.) oraz z uwzględnieniem zapisów poradnika opracowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”.

Podstawę prawną do jej przygotowania stanowi Uchwała Nr XXXIV/330/2024 Rady Gminy Przerośl z dnia 28 marca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Strategia jest efektem prac zespołu zadaniowego. Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową. Została opracowana w oparciu o metodę partycypacyjną. W celu jej przygotowania przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami, zorganizowano także badanie ankietowe mające na celu zebranie informacji na temat oczekiwanych kierunków rozwoju analizowanej jednostki samorządu terytorialnego.

Strategia Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju gminy w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych. Strategia Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznym obowiązującym w Gminie Przerośl, a także jest spójny z dokumentami wyższego rzędu. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowymi aktami prawnym wykorzystywanymi podczas przygotowania Strategii były: ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(t.j. Dz.U. 2024, poz. 609 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2024, poz. 324 z późn. zm.). Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 składa się z trzech głównych części:

- 1) wniosków z diagnozy strategicznej;
- 2) określenia strategii rozwoju, w tym wizji i misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań strategicznych i oczekiwanych rezultatów ich realizacji;
- 3) określenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

Celem diagnozy jest analiza potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań.

W drugiej części przedstawiono plan działań Gminy Przerośl do 2030 roku w oparciu o wnioski z przeprowadzonej analizy. W części tej określone zostały następujące elementy: misja i wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane cele strategiczne.

W trzeciej części określono podstawowe kierunki dalszej polityki rozwoju prowadzonej w przestrzeni gminy.

Przy formułowaniu Strategii wzięto pod uwagę założenia obowiązujących dokumentów strategicznych i aktów prawnych wyższego rzędu oraz dokumentów obowiązujących na terenie Gminy Przerośl tj.:

- 1) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 przyjęta przez Radę Ministrów 17 września 2019 r.
- 2) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.
- 3) Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r.
- 4) Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r.
- 5) Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. (zaktualizowana Uchwałą nr 193 Rady Ministrów

- z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji "Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030", M.P. 2023 poz. 1214)
- 6) Polityka energetyczna Polski do 2040 r. zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 2 lutego 2021 r.
 - 7) Krajowy Plan na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r.
 - 8) Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 29 października 2014 r.
 - 9) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.
 - 10) Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych.
 - 11) Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy.
 - 12) Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.
 - 13) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXVII/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego zmieniony uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXIX/356/17 z dnia 28 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2017 r. poz. 2777, poz. 3270).
 - 14) Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej przyjęty uchwałą nr XXXIV/414/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 20.12.2013 r. Jego aktualizację przyjęto Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XIX/236/19 z dnia 8 czerwca 2020 r. Kolejnej zmiany dokonano uchwałą nr XLIV/611/2022 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2022 r. Kolejną zmianę przyjęto uchwałą Nr LIII/841/2023 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 19.06.2023 r.
 - 15) Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 r. przyjęty uchwałą Nr XXXVI/474/2021 z dnia 29 listopada 2021 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego.
 - 16) Program Ochrony Środowiska Powiatu Suwalskiego na lata 2021-2024.
 - 17) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl.
 - 18) Uchwała nr VI/34/2015 Rady Gminy Przerośl z dnia 15 maja 2015 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały nr VII/38/07 Rady Gminy Przerośl z dnia 10 sierpnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów geodezyjnych Łanowicze Duże, Śmieciuchówka, Morgi, Stara Pawłówka, Nowa Pawłówka w Gminie Przerośl;
 - 19) Uchwała nr VI/35/2015 Rady Gminy Przerośl z dnia 15 maja 2015 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały nr XIV/101/08 Rady Gminy Przerośl z dnia 17 października

2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów geodezyjnych Morgi, Stara Pawłówka w Gminie Przerośl.

2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL

Zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2024, poz. 324 z późn. zm.) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W ramach przeprowadzonej diagnozy dokonano więc analizy sfery przestrzenno-środowiskowej, społecznej i gospodarczej, ponadto opisano infrastrukturę techniczną, społeczną powiązaną z jakością życia mieszkańców oraz finanse samorządowe. Diagnoza zawiera także podsumowanie wyników badania ankietowego, które zostało przeprowadzone na terenie Gminy Przerośl wśród jej mieszkańców.

Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Przerośl, przygotowana na potrzeby opracowania niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odrębny dokument.

2.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

2.1.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE

Gmina Przerośl leży w północno-wschodniej części Polski w województwie podlaskim, w pobliżu granicy z Litwą i Rosją, około 30 km na północny – zachód od Suwałk, około 30 km na południowy - wschód od Gołdapi i około 160 km od stolicy regionu – Białegostoku. Gmina Przerośl graniczy z następującymi gminami: Filipów, Suwałki, Jeleniewo i Wiżajny (powiat suwalski) oraz Dubeninki (województwo warmińsko-mazurskie).

Powierzchnia gminy w 2023 r., zgodnie z danymi GUS, wynosiła 124 km².

W skład Gminy Przerośl wchodzi 24 miejscowości, z których najwięcej mieszkańców posiada Przerośl – siedziba władz gminnych, zaś miejscowościami charakteryzującymi się najmniejszym potencjałem ludnościowym są Przystajne oraz Wersele.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVII/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. miejscowość Przerośl wymieniono wśród miejscowości gminnych z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych (ponadstandardowych). Uznano, że jest to miejscowość z infrastrukturą turystyki i wypoczynku

o znaczeniu regionalnym i krajowym, bazującymi na walorach dziedzictwa kulturowego.

Pod względem fizyczno – geograficznym obszar Gminy Przerośl położony jest w obrębie:

- mezoregionu: Pojezierze Wschodniosuwalskie i Pojezierze Zachodniosuwalskie;
- makroregionu: Pojezierze Litewskie;
- podprovincji: Pojezierze Wschodniobałtyckie;
- prowincji: Niż Wschodniobałtycko-Białoruski;
- megaregionu: Niż Wschodnioeuropejski.

Krajobraz gminy formował się w czwartorzędzie. Największy wpływ na obecny wizerunek tego obszaru miało zlodowacenie bałtyckie (plejstocen), a zwłaszcza ostatnia jego faza - pomorska. Na początku holocenu dominowały procesy stabilizacyjne: wietrzenie skał macierzystych i procesy glebotwórcze pod osłoną roślinności leśnej, zaś w młodszym holocenie rozwój rzeźby stał się zależny w znacznym stopniu od działalności człowieka.

Charakterystyczne dla tego terenu są rynny polodowcowe tworzące głębokie kaniony, którymi płyną rzeki oraz zagłębienia, w których powstały jeziora. Doliny ograniczone są wysokimi i stromymi skarpami wzgórz utworzonych głównie z morem czołowych. Ponadto krajobraz gminy urozmaicają moreny denne, drumliny, ozy, doliny wiszące, sandry, kemy i inne utwory świadczące o obecności lodowca.

Na terenie gminy znajduje się jedno z wyższych wzniesień Suwalszczyzny - pasmo wzgórz pomiędzy jeziorem Bocznym i Wersele, którego maksymalna wysokość wynosi 292 m n.p.m. Środowisko naturalne opisywanego terenu jak i całej północno-wschodniej części kraju charakteryzuje się zachowaniem bogatej bioróżnorodności fauny i flory, oraz niskim zanieczyszczeniem powietrza i gleb.

Obszar Gminy Przerośl położony jest na terenie Obniżenia Perybałtyckiego. Podłoże krystaliczne zbudowane jest ze skał magmowych prekambriu i starszego paleozoiku. Przeważają granitognejsy, migmatyty, dioryty, anortozyty i noryty. Przykryte są one osadami młodszego paleozoiku, mezozoiku i kenozoiku. Spośród osadów ery kenozoicznej na uwagę zasługują utwory czwartorzędowe, w którym to okresie odbyły się zmiany mające największy wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni terenu. Utwory czwartorzędowe, w postaci lodowcowych i wodnolodowcowych żwirów, piasków, mułów, iłów i glin zwałowych mają miąższość 250 – 300 m.

Wnioski: Gmina Przerośl nie jest zlokalizowana bezpośrednio w strefie przygranicznej, co ogranicza możliwości rozwoju dzięki współpracy transgranicznej pojedynczych mieszkańców, przedsiębiorstw czy władz samorządowych. Jednak równocześnie teren ten nie jest aż tak

narażony na ruchy migracyjne jak tereny przygraniczne (jak to można było zaobserwować m.in. w drugiej połowie 2021 r.). Obszar gminy jest więc mniej narażony na presję migracyjną co jest zjawiskiem pozytywnym.

2.1.2. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE

Gleby na terenie gminy wykształciły się w większości na osadach pozostawionych przez lądolód i jego wody roztopowe. Główny budulec stanowią żwiry piaszczyste, piaski luźne, piaski słabo-gliniaste, piaski gliniaste lekkie i mocne, gliny lekkie, średnie i ciężkie, pyły zwykłe i pyły ilaste. Na charakter procesów glebowych największy wpływ miały: pokrywa roślinna, ukształtowanie powierzchni oraz przede wszystkim użytkowanie terenu. Na obszarze gminy można odnaleźć różne typy gleb, zarówno słabe, jak i dobre. Około 85% obszaru pokrywają gleby słabe, a jedynie 15% gleby dobre – są one zlokalizowane w południowo-wschodniej części gminy. Na obszarze gminy można wyróżnić następujące typy gleb:

- gleby brunatne kwaśne i wylugowane - duże kompleksy występują w okolicy wsi Przerośl,
- gleby brunatne właściwe - małe kompleksy występują lokalnie na terenie całej gminy,
- czarne gleby właściwe - małe kompleksy występują lokalnie na terenie całej gminy,
- bielice i pseudobielice - występują kompleksowo w środkowej i południowej części gminy,
- mułowo-torfowe - duże kompleksy występują w okolicy wsi Przerośl i mniejsze na terenie całej gminy,
- murszowo-mineralne i glejowe - małe kompleksy występują na terenie całej gminy.

Większość gleb w gminie to jednak gleby słabe. Wskazują na to klasy bonitacyjne gleb - mieszczą się one między IIIb a VI klasą bonitacji. Na terenie gminy można wyróżnić następujące kompleksy glebowo-rolnicze:

- zbożowo-pastewny mocny,
- zbożowo-pastewny słaby,
- żytnio-ziemniaczany dobry,
- żytnio-ziemniaczany bardzo dobry,
- żytnio-ziemniaczany słaby,
- żytnio-łubinowy.

Jednym z podstawowych wskaźników oceny jest odczyn gleb. Zależy on od rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. Na terenie powiatu występuje 29% gleb kwaśnych, 29% - lekko kwaśnych i 14% - bardzo kwaśnych. Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów i fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności

biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin, jak również ułatwiają przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawiające właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym, który powinien być stosowany na tych terenach, w których procentowy udział gleb wymagających wapnowania w przedziale koniecznym i potrzebnym przekroczył 30%. Na terenie powiatu suwalskiego dla 36% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Procentowy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_6) na terenie powiatu wynosi 74%. Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosi 75%, a magnezu - 15%. Określenie zasobności gleb w makroelementy jest podstawą do ustalenia optymalnych dawek nawozów sztucznych.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce. Raport 2022” w latach 2010 – 2021 odnotowano spadek łącznej powierzchni zajętej przez grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe o 1,8%, na rzecz m.in. powierzchni zajętej przez grunty zabudowane i zurbanizowane (0,72%), jak również przez lasy (0,53%). Poziom zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo metalami ciężkimi i związkami z grupy WWA jest niski. Zakwaszenie stanowi główny problem dla żyzności gleb ornyczych. W Polsce obserwuje się wysoki udział gleb o odczynie kwaśnym. Z kolei średni poziom zawartości próchnicy w glebach ornyczych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Wspomniana w dokumencie Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381) w zakresie gleb wyznacza dla UE na 2030 r. konkretne cele zmniejszenia o połowę wykorzystania pestycydów i nawozów, a także zwiększenia ilości gruntów pod rolnictwo ekologiczne.

Zgodnie z „Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2022 r.” na terenie gminy występuje 7 złóż piasku i żwiru.

Wnioski: Na terenie gminy przeważają gleby słabe. Gleby dobre są zlokalizowane w południowo – wschodniej części gminy.

Na terenie gminy występują surowce mineralne. Konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę dostępnych zasobów tak by pozostały one dla przyszłych pokoleń. Jak również ważne jest zadbanie by w razie potrzeby były one efektywnie wykorzystywane.

2.1.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE

Na sieć drogową Gminy Przerośl składają się:

- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Zgodnie z „Raportem o Stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” drogi asfaltowe stanowią 44,80% wszystkich dróg.

Przez teren gminy nie przebiegają linie kolejowe.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. w zakresie transportu publicznego mieszkańcy mogli skorzystać z 26 przystanków autobusowych.

Przez teren gminy przebiega szlak rowerowy transgraniczny – „Pierścień rowerowy Suwalszczyzny” R65 Żegary – Przystawańce – Puńsk – Budzisko – RutkaTartak – Ejszeryszki – Wiżajny – Leszkienie – Stańczyki – Przerośl – Rakówek – Wólka – Filipów – Bakalarzewo – Raczki – Dowspuda – Grabowo – Barszcze – Dręstwo – Kopiec – Wrotki – Sztabin – Krasnybór – Lipsk – Rygałówka – Bartnik – Żabickie – Rubcowo – Gruszki – Rudawka – Muły – Rygol – Giby – Zelwa – Berżniki – Ogrodniki – Żegary.

Przez teren gminy przebiegają też szlaki piesze, takie jak:

o Zielony – Mierkinie - Przerośl – Czarne , dł. 24,8 km,

o Czarny – Mierkinie – Stara Hańcza, dł. 1,6 km,

Fragmenty dłuższych szlaków pieszych w północnej części gminy:

o Czerwony E – 11 (Europejski Dalekobieżny Szlak Pieszy) – Jastrzębna PKP – Rakówek – Gołdap, dł. 216,9 km,

o Niebieski – Prudziszki – Jesionowa Góra – Gulbieniszki – Błaskowizna – Stara Hańcza – Smolniki, dł. 40,3 km.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. wymieniono Gminę Przerośl wśród obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego. Uznano, że należy ona do gmin o najniższej dostępności (uśrednionej w powiatach) samochodem osobowym powyżej 120 minut.

Wnioski: Gmina Przerośl należy do tych gmin, których położenie sprawia pewne problemy z dotarciem do ośrodka wojewódzkiego. Wymieniona jest ona (w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego) wśród gmin o najniższej dostępności (uśrednionej w powiatach) samochodem osobowym powyżej 120 minut.

Zlokalizowane są tu także przystanki zapewniające dostęp do komunikacji zbiorowej.

Warto prowadzić działania by żadna grupa wiekowa nie czuła się zagrożona wykluczeniem komunikacyjnym.

Infrastruktura transportowa wciąż jest niewystarczająca i wymaga przeprowadzenia prac służących jej poprawie. Warto prowadzić prace modernizacyjne dróg (wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną).

2.1.4. WALORY PRZYRODNICZE, ZAGROŻENIA NATURALNE

Lasy w Gminie Przerośl charakteryzuje duży stopień naturalności oraz bogactwo florystyczne. Zbiorowiska leśne występują w kilku kompleksach. Najbardziej rozpowszechnione są tu lasy mieszane świeże zasiedlające wysoczyzny i zbocza na południowy zachód od Przerośli. Okolice jeziora Łanowicze porasta kompleks lasów wilgotnych i olsu z fragmentami boru bagiennego. Na terenie wsi Pawłówka i Iwaniszki występują płaty boru mieszanego i świeżego oraz bagiennego. W dolinie Błędzianki i Czarnej Hańczy występują lasy łąkowe z płatami olsu. Biorąc pod uwagę leśnictwo wszystkich form własności, według danych GUS, powierzchnia gruntów leśnych ogółem w 2022 r. wynosiła 1 887,01 ha, a poziom lesistości wynosił 15,1%.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. uznano, że na terenie Gminy Przerośl warto prowadzić sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych dla potrzeb produkcji rolniczej.

Na terenie Gminy Przerośl występują liczne obszary chronione:

- część parku krajobrazowego: Suwalski Park Krajobrazowy;
- 3 obszary chronionego krajobrazu: Dolina Błędzianki, Pojezierze Północnej Suwalszczyzny, Dolina Rospudy;
- rezerwat przyrody „Jezioro Hańcza”;
- użytek ekologiczny „Łanowicze”;
- 3 obszary NATURA 2000: Ostoja Suwalska, Dolina Górnej Rospudy, Jeleniewo;
- pomniki przyrody.

Przez teren gminy przebiega także korytarz ekologiczny GKPn-4A Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka.

Na terenie Gminy Przerośl występuje dobrze rozwinięta sieć wód powierzchniowych. Występują tu trzy zlewnie:

- Wisły - zasilana źródłami i niewielkimi ciekami. Jezioro Łanowicze daje początek rzece Zuśniance, która wpływa do Rospudy - dopływu Wisły;

- Niemna - w zachodniej części gminy wypływają niewielkie cieki zasilające Czarną Hańczę. Jednym z nich jest strumień Stara Hańcza płynący spod wsi Przełomka, drugi strumień Kazikówka - mający źródła na południe od wsi Hańcza;
- Pręgoły - największa część gminy (północna i zachodnia) objęta jest systemem rzeczonym Bludzi i Błędzianki.

Ważnym elementem systemu wód terenu gminy są jeziora. Największe z nich to jezioro Hańcza będące rezerwatem przyrody. Ponadto znajduje się tu ciąg malowniczych jezior tworzących tzw. rynnę przeroślańską: jezioro Kościelne, Krzywe, Boczne, Przystajne oraz jeziora Wersle i Łanowicze.

Tabela 1. Jednolite części wód powierzchniowych związane z terenem gminy, cz. 1

Kod JCWP (układ jednostek planistycznych aPGW)	Nazwa JCWP
RW7000185824329	Gołdapa od źródeł do Czarnej Strugi, z Czarną Strugą
RW700018582831	Błędzianka od źródeł do granicy państwa
RW700018582845	Żytkiejmska Struga od źródeł do granicy państwa
RW800018641712	Jemieliścianka
RW800018641732	Rucawizna

Źródło: www.kzgw.gov.pl

Tabela 2. Jednolite części wód powierzchniowych związane z terenem gminy, cz. 2

Kod JCWP (układ jednostek planistycznych aPGW)	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Kod punktu pomiarowo-kontrolnego (2022-2027)	Dorzecze
LW30614	Hańcza	LW30614	PL07S0802_0027	Dorzecze Niemna
LW30585	Krzywe Filipowskie	LW30585	PL08S0802_0172	Dorzecze Pręgoły
LW30587	Kościelne	LW30587	PL08S0802_0004	Dorzecze Pręgoły
LW30588	Boczne	LW30588	PL08S0802_0088	Dorzecze Pręgoły
RW2000252622379	Netta (Rospuda) do wypływu z jeziora Bolesty	RW2000182622379	PL01S0801_3436	Dorzecze Wisły
RW8000186413	Czarna Hańcza do wypływu z jeziora Hańcza	RW8000096439	PL07S0801_0059	Dorzecze Niemna
RW8000186419	Czarna Hańcza od wypływu z jeziora Hańcza do jeziora Wigry	RW8000096439	PL07S0801_0059	Dorzecze Niemna

Źródło: www.kzgw.gov.pl, zaktualizowane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna, Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pręgoły

Stan wód na terenie Gminy Przerośl wciąż wymaga przeprowadzania wielu prac polepszających ich stan. Potrzeba prac poprawiających m.in. stan chemiczny wód. Ocena stanu jcwp zarazem w przypadku jezior jak i rzek jest niezadawalająca.

Tabela 3. Cele środowiskowe – jeziora, Dorzecze Pręgoły

Nazwa aJCWP	Cel środowiskowy na cykl 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym	Klasa wskaźnika o złagodzonej celu środowiskowym - wskaźniki chemiczne (poniżej stanu dobrego)
	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny			
Krzywe Filipowskie	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Rtęć (b); heptachlor (b)	Benzo(a)piren (w)	Benzo(a)piren (w)
Kościelne	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Rtęć (b)	Benzo(a)piren (w)	Benzo(a)piren (w)
Boczne	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Rtęć (b); heptachlor (b)	ND	

Źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pręgoły (Dz.U. 2023, poz. 207)

Tabela 4. Cele środowiskowe – jeziora, Dorzecze Niemna

Nazwa JCWP	Cel środowiskowy na cykl 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym
	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny		
Hańcza	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	Bromowane difenyletery (b), Rtęć (b); heptachlor (b)	ND

Źródło: Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna (Dz.U. 2023, poz. 114)

Tabela 5. Cele środowiskowe – rzeki, Dorzecze Niemna

Nazwa jcwp	Cel środowiskowy jcwp na lata 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczone w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym	Klasa wskaźnika o złagodzonej celu środowiskowym wskaźniki chemiczne (poniżej stanu dobrego)
	Cel środowiskowy stan/potencjał ekologiczny	Cel środowiskowy stan chemiczny			
Czarna Hańcza do jez. Wigry	dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	fosforany	związki tributylocyny(w)	związki tributylocyny(w)

Źródło: Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna (Dz.U. 2023, poz. 114)

Tabela 6. Cele środowiskowe – rzeki, Dorzecze Wisły

Nazwa jcwp	Cel środowiskowy jcwp na lata 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczone w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym
	Cel środowiskowy stan/potencjał ekologiczny	Cel środowiskowy stan chemiczny		
Netta do jez. Bolesty	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Netta w obrębie jcwp (dla węgorza europejskiego)	dobry stan chemiczny	bromowane difenyloetery(b), rtęć(b),	ND

Źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023, poz. 300)

Stan wód na terenie Gminy Przerośl wciąż wymaga przeprowadzania wielu prac polepszających ich stan.

Gmina położona jest na terenie zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych.

Istnieje potrzeba przeprowadzenia prac polepszających stan wód powierzchniowych oraz zabezpieczeniem mieszkańców przed brakiem wody. Ważne jest przygotowanie na potencjalne zmiany klimatyczne, które mogłyby pogorszyć jeszcze obecną sytuację w tym zakresie.

Dane na temat jakości wód powierzchniowych wskazują na konieczność podejmowania działań mających na celu ochronę zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, wynikającym głównie z prowadzenia gospodarki rolnej z wykorzystaniem nawozów czy też z egzystencji mieszkańców (niedostateczna długość sieci kanalizacyjnej, niewystarczająca ilość oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb).

Gmina Przerośl położona jest w granicach jednolitej części wód podziemnych (JCWPd):

- Kod: PLGW200032, nazwa: 32,
- Kod: PLGW700021, nazwa: 21,
- Kod: PLGW800022, nazwa: 22.

W 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. W tym roku nie przeprowadzono badań na terenie Gminy Przerośl. Na terenie powiatu suwalskiego umiejscowiono następujące punkty i określono w nich stan wody jako:

- miejscowość Wiżajny (Gmina Wiżajny) – klasa II (wody dobrej jakości),
- miejscowość Sobolewo (Gmina Suwałki) – klasa III (wody zadawalającej jakości),
- miejscowość Maszutkinie (Gmina Wiżajny) – klasa II (wody dobrej jakości),
- miejscowość Sidorówka (Gmina Jeleniewo) – klasa II (wody dobrej jakości),
- miejscowość Sidorówka (Gmina Jeleniewo) – klasa III (wody zadawalającej jakości),
- miejscowość: Poszeszupie – Folwark (Gmina Rutka – Tartak) – klasa III (wody zadawalającej jakości),
- miejscowość: Budzisko (Gmina Szypliszki) – klasa III (wody zadawalającej jakości),
- miejscowość: Wygorzel (Gmina Szypliszki) – klasa III (wody zadawalającej jakości),
- miejscowość: Raczki (Gmina Raczki) – klasa II (wody dobrej jakości).

Tym samym można uznać, że sytuacja na terenie Gminy Przerośl wygląda podobnie i jakość wód na jej terenie jest przynajmniej zadawalająca.

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” (przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. 2021, poz. 1615) Gmina Przerośl położona jest na terenie zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania.

Ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Uzyskane wyniki wskazują, iż podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane.

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że nawet w przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Choć teren gminy leży na obszarze zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania wód jest ona w stosunkowo dobrej sytuacji. Wraz ze zmianami klimatycznymi sytuacja hydrologiczna terenu może się pogorszyć i stać się niebezpieczną dla zdrowia oraz życia jej mieszkańców.

Niższy od województwa podlaskiego poziom zasobów wód podziemnych w 2022 r. (zgodnie z danymi GUS) wystąpił w województwach: opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie podlaskim wynosiły 695,5 hm³ i były o 0,5 hm³ wyższe niż w roku poprzednim.

Zgodnie z powyższymi informacjami uznać, że istnieje potrzeba podjęcia działań by obecna sytuacja nie uległa pogorszeniu. Istnieje potrzeba zadbania o posiadane zasoby i promowania oszczędzania zużycia wody.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych zgodnie z mapą zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w obszarach bilansowych stan na 31.12.2023 r. (znajdującą się na stronie Państwowego Instytutu Geologicznego) na terenie gminy znajdują się jeszcze na zadawalającym poziomie. Wciąż należy jednak prowadzić prace służące zadbaniu o posiadane zasoby i rozsądne z nich korzystanie.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) na części terenu gminy występuje wstępne ryzyko powodziowe.

Na terenie Gminy Przerośl odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości.

Zgodnie z zapisami „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przerośl” na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego zostały zainwentaryzowane 3 osuwiska, wszystkie wzdłuż dolin rzecznych Błędzianki i Czarnej Hańczy.

W zawartym w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2022” Zestawieniu gmin, na obszarze których wystąpiło przekroczenie nie wskazano w żadnym przypadku przekroczenia na terenie Gminy Przerośl.

Ze względu jednak na występowanie przekroczeń w strefie podlaskiej (na której terenie leży gmina) wciąż istnieje potrzeba przeprowadzenia działań służących jego poprawie a przynajmniej temu by na terenie gminy nie uległ on pogorszeniu.

Gmina Przerośl leży w obrębie jednej z najzimniejszych dzielnic klimatycznych kraju. Specyfikę surowych warunków klimatycznych stanowią dni mroźne i dni gorące. Dni mroźnych (poniżej -10°C) średnio w roku jest 66. Dni o najwyższych temperaturach (powyżej 25°C) jest około 25. Przymrozki występują około 137 dni w roku, a okres wegetacyjny trwa około 200 dni. Wiatry wieją głównie z kierunku zachodniego oraz południowo – zachodniego i są silne.

Amplituda średnich miesięcznych temperatur dla okresu 1971 – 2022 wyniosła $65,8^{\circ}\text{C}$ (na Stacji w Suwałkach). Średnia roczna temperatura powietrza w 2022 r. wynosiła $7,8^{\circ}\text{C}$.

W stacji meteorologicznej w Suwałkach, zgodnie z danymi „Rocznika Statystyczny Województwa Podlaskiego 2023”, w 2022 r. usłonecznienie w godzinach wyniosło 1644.

Dominującą postacią fizyczną zasilania atmosferycznego w regionie są opady deszczu. W 2022 r. roczna suma opadów wyniosła 633 mm.

Średnia roczna prędkość wiatru w 2022 r. osiągała wartość do 3,0 m/s w Suwałkach.

Dane z wyżej wymienionej stacji mają swoje przełożenie na sytuację w Gminie Przerośl i można uznać, że reprezentują warunki meteorologiczne na niej występujące.

W „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” określono klasy zagrożenia suszą dla poszczególnych terenów Polski. Obszar Gminy Przerośl zaliczono do terenów:

- ekstremalnie zagrożonych suszą atmosferyczną;
- od słabego po ekstremalnie zagrożonych suszą rolniczą (z przewagą silnego zagrożenia);
- umiarkowanie i silnie zagrożonych suszą hydrologiczną;
- słabo zagrożonych suszą hydrogeologiczną.

Zgodnie z zapisami „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” w regionie północno – wschodnim do 2030 r. m.in. zwiększy się średnia roczna temperatura oraz liczba dni z temperaturą $>25^{\circ}\text{C}$;

zwiększy się długość okresów suchych. Dokument wskazuje także że należy się liczyć ze wzrastającą częstością występowania opadów ulewnych.

Wnioski: Gmina Przerośl posiada znaczne walory przyrodnicze w postaci terenów chronionych, bogatej fauny i flory.

Gmina charakteryzuje się względnie dobrze rozwiniętą siecią wód powierzchniowych. Jeziora i rzeki leżące na terenie gminy leżą na Obszarze Dorzecza Niemna, Wisły lub Pręgoły.

Jednolite części wód powierzchniowych wykazują się złym stanem wód, wobec czego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, wynikającym z prowadzenia gospodarki rolnej z wykorzystaniem nawozów czy też z egzystencji mieszkańców (niedostateczna długość sieci kanalizacyjnej, niewystarczająca ilość oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb).

W przypadku jednolitych części wód podziemnych ich stan jest zadawalający. Nadal konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć przyczyniających się do ochrony tych wód przed zanieczyszczeniami.

Wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych na terenie Gminy Przerośl wskazuje na eksploatację zasobów wodnych na poziomie maksymalnej ich dostępności i może się wiązać z koniecznością zwiększania retencji.

Rezerwy zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na wskazanym obszarze są na średnim poziomie i obecnie nie ma jeszcze potrzeby szukania sztucznych – technicznych możliwości ich zwiększania. Temat ten w najbliższej przyszłości może wymagać dodatkowej analizy. Konieczne są przede wszystkim działania służące utrzymaniu ilości zasobów wód podziemnych.

Na terenie Gminy Przerośl występują obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Część terenu gminy charakteryzuje się silnym zagrożeniem występowania suszy, w związku z czym konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

Na terenie Gminy Przerośl odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości. Fakt ten powinien być brany pod uwagę w czasie wydawania zezwoleń na budowę i planowaniu przestrzennym.

Stan powietrza na terenie gminy jest zadawalający. Warto wciąż przeprowadzać prace by stan powietrza nie uległ pogorszeniu oraz mógł ulec jeszcze poprawie.

Poziom usłonecznienia na terenie gminy jest wystarczający by instalacje związane z odnawialnym źródłem energii jakim jest energia słoneczna były opłacalne. Warto wspierać realizację projektów umożliwiających mieszkańcom gminy pozyskiwanie dofinansowania na odnawialne źródła energii wraz z magazynami energii.

Przewidywane zmiany klimatyczne zobowiązują do zadania o posiadane zasoby wód podziemnych, prawidłową retencję wód oraz przygotowanie na nagłe zjawiska pogodowe.

2.1.5. WALORY KULTUROWE

Na terenie Gminy Przerośl znajdują się następujące zabytki nieruchome. W tym wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Na terenie gminy działają różne organizacje pozarządowe. Funkcjonują na jej też koła gospodyń wiejskich. Swoją działalność prowadzą tu także zespół śpiewaczy „Znaroku” i kapela „Przeroślaki”.

Wnioski: Gmina Przerośl posiada cenne zabytki architektoniczne, posiadające walory turystyczne. Obecne są tu bogate tradycje kultywowane przez mieszkańców oraz przez koła gospodyń wiejskich, działają tu też lokalni twórcy. Obszar charakteryzuje się bogatą historią i tradycją, które mogą stanowić atut terenu przyciągający turystów.

2.1.6. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Gmina nie posiada programu rewitalizacji.

Na terenie Gminy Przerośl, zgodnie z danymi gminy, obowiązują plany zagospodarowania przestrzennego wymienione zostały one w Rozdziale 1 Wprowadzenie, pkt 19 - 20.

Miejscowe plany powinny być sporządzone w oparciu o zasady i kolejność sporządzania, ustalone w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gmina Przerośl. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zostało przyjęte Uchwały nr XXII/157/2013 Rady Gminy Przerośl z dnia 6 czerwca 2013 r. w sprawie trzeciej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl (treść Studium zatwierdzona uchwałą Nr XIV/96/00 Rady Gminy Przerośl z dnia 21 lipca 2000 r. wraz ze zmianami

przyjętymi uchwałą Nr VII/36/07 Rady Gminy Przerośl z dnia 10 sierpnia 2007 r. oraz uchwałą Nr XVI/109/2012 z dnia 9 października 2012 r.).

Wnioski: Uznaje się, że obecny poziom postępu w opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy nie stanowi zagrożenia dla ładu przestrzennego na jej terenie. Warto kontynuować prace nad dokumentami dotyczącymi zagospodarowania przestrzeni gminy.

2.2. SFERA SPOŁECZNA

2.2.1. DEMOGRAFIA

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne. Przeanalizowano więc lata 2017 – 2022.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2022 r. teren Gminy Przerośl był zamieszkiwany przez 2 773 osób. Liczba mieszkańców w analizowanych latach spadała. W analizowanych latach więcej było mężczyzn niż kobiet.

Tabela 7. Stan ludności zamieszkującej teren gminy w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	osoba	2 982	2 947	2 919	2 820	2 800	2 773
mężczyźni	osoba	1 517	1 499	1 487	1 462	1 451	1 440
kobiety	osoba	1 465	1 448	1 432	1 358	1 349	1 333

Źródło: Dane GUS

Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn), według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017 – 2022 oscylował pomiędzy 93 a 97 osobami. W 2022 r. był niższy niż w 2017 r.

Gęstość zaludnienia w 2022 r. wyniosła 22,4 osób na 1 km² i była najmniejsza w analizowanych latach. Najwyższa gęstość zaludnienia gminy wystąpiła w 2017 r. i wyniosła 24,1 osób na 1 km².

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Przerośl największy ujemny przyrost naturalny w analizowanych latach (2017 – 2022) wystąpił w 2021 r. W 2022 r. przyrost naturalny osiągnął poziom -12 i był bardziej korzystny niż w 2020 r. i 2021 roku.

Od 2020 r. przyrost naturalny na terenie gminy był ujemny co przyczynia się do zmniejszenia liczby ludności. Ujemny przyrost naturalny oznacza, że więcej było zgonów niż urodzeń. Dodatni sytuację odwrotną.

Saldo migracji wewnętrznych w 2022 r. w Gminie Przerośl, według danych GUS, wyniosło -27. Migracje zagraniczne w analizowanych latach odgrywały marginalną rolę i miały jedynie niewielki wpływ na saldo migracji ogółem. Saldo migracji zagranicznych w 2022 r. osiągnęło poziom 2. Dając tym samym saldo migracji ogółem -25.

Zarówno dane dotyczące przyrostu naturalnego, jak i salda migracji często przedstawiają wyniki ujemne co jest zjawiskiem niekorzystnym i wskazuje na zmniejszanie się ludności gminy.

Wnioski: W Gminie Przerośl dynamika zmian liczby ludności nie jest korzystna, a zatem istotne jest podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie na ten teren nowych mieszkańców, dla których istotne znaczenie ma m.in. stan środowiska przyrodniczego oraz dostępność do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej.

Niekorzystne są dane zarówno dotyczące przyrostu naturalnego jak i salda migracji. Jeśli więc nie zostaną zahamowane występujące obecnie trendy związane ze zmniejszaniem się liczby mieszkańców gminy, można się spodziewać, że w kolejnych latach liczba osób zamieszkujących tę część województwa podlaskiego będzie nadal malała.

Warto również szczególnie zadbać o najmłodszych i najstarszych mieszkańców gminy, poprzez m.in. zapewnienie im odpowiedniej opieki i zaoferowanie wsparcia.

2.2.2. WIEK I WYKSZTAŁCENIE LUDNOŚCI

Na terenie Gminy Przerośl w latach 2017 – 2019 zanotowano spadek osób w wieku przedprodukcyjnym, ich liczba wzrosła w 2020 r. by w latach 2021 – 2022 znów zacząć spadać. Ostatecznie w 2022 r. ich liczba była wyższa niż w 2017 r. o 27 osób i o 59 osób większa niż w 2019 r.

Analizując liczbę osób w wieku produkcyjnym to ich liczba w 2018 r. była wyższa niż w 2017 r. po czym zaczęła spadać i w 2022 r. była mniejsza niż w 2017 r. o 228 osób.

Patrząc zaś na liczbę osób w wieku poprodukcyjnym zauważyć można, że ich liczba w 2018 r. była niższa niż w 2017 r. po czym w 2019 r. wzrosła by do 2021 r. spadać i plonowanie wzrosnąć w 2022 r. Ostatecznie liczba osób w wieku poprodukcyjnym była w 2022 r. mniejsza niż 2017 r. o 8 osób.

Największy odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem wystąpił w 2022 r. Jest to zjawiskiem niekorzystnym.

Powyżej przedstawione zmiany – zmniejszanie się osób w wieku produkcyjnym i produkcyjnym jest zjawiskiem niekorzystnym. Jediną grupą wiekową w której zanotowano pewien wzrost to osoby w wieku przedprodukcyjnym. Wzrost osób w tej grupie wiekowej jest zjawiskiem pozytywnym. Zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym może jednak powodować zwiększenie zapotrzebowania na usługi społeczne.

W celu przyrostu liczby osób w wieku produkcyjnym ważne jest przeprowadzanie inwestycji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, infrastruktury oraz zaplecza usługowego w celu dalszego przyciągania na teren gminy młodych, dobrze wykształconych mieszkańców, którzy zapewnią dodatkowe przychody dla budżetu gminy.

W ostatnich latach zauważalna jest tendencja związana z podwyższaniem poziomu wykształcenia, zarówno przez najmłodszych, jak i starszych mieszkańców gminy. Podwyższanie poziomu wykształcenia przez mieszkańców może stanowić wyzwanie dla władz gminy polegające na dostosowaniu lokalnego rynku pracy do spełnienia oczekiwań osób przede wszystkim z wykształceniem wyższym. W przypadku nie podjęcia działań prorozwojowych istnieje realne zagrożenie odpływu najlepiej wykształconej części społeczeństwa do większych ośrodków miejskich.

Wnioski: Na terenie Gminy Przerośl zmniejszyła się liczba osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym analizując rok 2017 i rok 2022. Jedinie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wzrosła. W dłuższej perspektywie jeśli liczba osób w tym przedziale wiekowym będzie dalej wzrastać wiązać się to będzie z koniecznością zapewnienia odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej, odpowiednio wykształconej kadry oraz zagospodarowania czasu wolnego najmłodszych mieszkańców.

Obserwowane jest podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy, co może także wzmacniać ich szanse na rynku pracy.

2.2.3. MIESZKALNICTWO

W czasie tworzenia Strategii dane GUS za 2023 r. były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. istniało ogółem 946 mieszkań. Ich powierzchnia wynosiła 90 136 m².

Do 2019 r. liczba mieszkań na terenie gminy wzrastała, zmniejszyła się ona w 2020 r. by w 2021 r. ponownie zacząć wzrastać (zgodnie z danymi GUS), podobnie sytuacja wyglądała w przypadku powierzchni użytkowej mieszkań. W analizowanych latach liczba izb wzrastała.

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
mieszkania	-	957	960	963	936	940	946
izby	-	4 108	4 127	4 145	4 157	4 181	4 218
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	90 872	91 496	91 970	88 302	88 873	90 136

Źródło: Dane GUS

W latach 2017 – 2022 poziom wyposażenia mieszkań w instalacje wzrastał i to zarówno w odniesieniu do wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki, jak i centralnego ogrzewania. W 2022 r. były 2 mieszkania wyposażone w gaz sieciowy (poziom ten utrzymywał się od 2020 r.).

W 2022 r. 97,0% mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 92,2% - w ustęp spłukiwany, 88,5% - w łazienkę, 76,0% - w centralne ogrzewanie i 0,2% w gaz sieciowy.

W 2022 roku, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, było 918 mieszkań wyposażonych w wodociąg, 872 w ustęp spłukiwany, 837 w łazienkę, 719 w centralne ogrzewanie oraz 2 w gaz sieciowy.

Wnioski: Na terenie gminy porównując rok 2017 i rok 2022 (według danych GUS) zmniejszył się zasób mieszkań co jest zjawiskiem negatywnym.

Poprawie uległ także poziom ich wyposażenia w instalacje (wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę i centralne ogrzewanie).

Biorąc jednak pod uwagę odsetek wyposażonych mieszkań należy stwierdzić, że nadal występują pewne braki w tym zakresie i wciąż konieczna jest realizacja inwestycji poprawiających ten stan.

2.2.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne. Dane dotyczące pracujących w gminie i wskaźniki dotyczące pracujących na 1000 ludności kończą się w 2021 r.

Brak jednolitej tendencji w liczbie osób pracujących na terenie gminy. Ich największa ilość wystąpiła w 2021 r., najmniejsza zaś w 2017 r.

Patrząc na liczbę osób pracujących w gospodarce narodowej biorąc pod uwagę ich płeć zauważyć można, że większą grupę stanowią mężczyźni.

Porównując wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego (ostatnie dane GUS na ten temat pochodzą z 2021 r.) widać, że sytuacja gminy jest gorsza niż średnia dla powiatu i województwa.

Wnioski: Gmina wciąż charakteryzuje się nie w pełni zadawalającym poziomem zatrudnienia mieszkańców choć sytuacja na jej terenie jest stosunkowo zadawalająca.

Jest to teren ze stosunkowo niewielkimi zakładami pracy (przeważają podmioty o wielkości do 9 pracowników).

2.2.5. BEZROBOCIE

Brak jednolitej tendencji (wzrost, spadek) dotyczącej ilości osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie Gminy Przerośl w latach 2017 – 2023. Warto zaznaczyć, że najmniejsza liczba bezrobotnych w porównaniu do pozostałych lat analizy wystąpiła w 2023 r.

Analizując dane dotyczące bezrobocia nie można zapomnieć, że badania statystyczne prowadzone przez GUS i PUP nie pokazują pełnego obrazu rynku pracy, nie rejestrując przede wszystkim problemu ukrytego bezrobocia w rolnictwie. Nie można także pomijać faktu, że w przeciągu ostatnich lat zmieniały się przepisy dotyczące sposobu określania statusu osoby bezrobotnej, które eliminowały z tej statystyki niejednokrotnie całe grupy społeczne. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na statystyki rynku pracy jest ujemne saldo migracji (które wystąpiło w prawie wszystkich latach analizy). Pomimo tych faktów oraz ogólnopolskich i światowych problemów, które mają różnorodne źródła i mogą zapowiadać recesję (związaną także ze zwolnieniami, trudniejszą sytuacją na rynku pracy) to dane statystyczne dają nadzieję, że w odniesieniu do rynku pracy na terenie gminy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym nie będzie się znacząco zmieniać.

Tabela 9. Liczba osób bezrobotnych w latach 2017 – 2023

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach								
ogółem	osoba	66	47	52	49	49	50	46
mężczyźni	osoba	30	25	23	23	20	24	27
kobiety	osoba	36	22	29	26	29	26	19
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
ogółem	%	3,6	2,6	2,9	3,0	3,0	3,1	b.d.
mężczyźni	%	3,0	2,5	2,3	2,5	2,2	2,7	b.d.
kobiety	%	4,5	2,7	3,6	3,7	4,1	3,8	b.d.
Bezrobotni zarejestrowani według gmin (dane półroczne) - stan w końcu grudnia								
do 25 roku życia	osoba	13	9	9	11	6	12	10
do 30 roku życia	osoba	26	17	18	18	14	17	15
powyżej 50 roku życia	osoba	15	11	13	12	15	13	13
długotrwale bezrobotni	osoba	32	24	25	25	23	26	21

Źródło: Dane GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. w przypadku kobiet plasował się na przedostatnim miejscu w porównaniu do innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego. W przypadku mężczyzn sytuacja na terenie Gminy Przerośl była odrobinę lepsza i pośród innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego omawiana jednostka samorządu terytorialnego zajmowała 3 od końca miejsce (z jednym z większych odsetkiem bezrobotnych mężczyzn).

Zgodnie z powyższym problem bezrobocia nie stanowi głównego problemu społecznego analizowanego obszaru, choć sytuacja szczególnie kobiet na jej terenie jest niezadawalająca. Wciąż potrzeba przeprowadzania różnych działań służących zwiększeniu możliwości podjęcia pracy – zwiększenia liczby osób pracujących.

Wnioski: W temacie bezrobocia istnieje przestrzeń do poprawy, szczególnie w przypadku kobiet. Biorąc pod uwagę także średni wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców oraz możliwe pogorszenie sytuacji na rynku pracy związane z niestabilnością gospodarek na całym świecie warto przeprowadzać działania pobudzające lokalny rynek i wspierające mieszkańców by obecna sytuacja nie uległa jeszcze pogorszeniu a mogła ulec poprawie. Szczególnie warto wesprzeć kobiety by ich sytuacja na rynku pracy uległa poprawie.

2.3. SFERA GOSPODARCZA

2.3.1. ROLNICTWO

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. na terenie Gminy Przerośl było 443 gospodarstw indywidualnych, gdzie końcowa produkcja rolnicza przeznaczona była na sprzedaż.

Na terenie gminy było 521 gospodarstw rolnych, w tym 48,94% stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha, co wskazuje na stosunkowo nieduże rozdrobnienie powierzchni zajmowanej pod produkcję rolniczą co jest zjawiskiem korzystnym i wpływa na opłacalność działalności.

Tabela 10. Gospodarstwa rolne ogółem

Wyszczególnienie	Gospodarstwa
ogółem	521
do 1 ha włącznie	0
1 - 5 ha	80
5 - 10 ha	0
10 - 15 ha	104

Wyszczególnienie	Gospodarstwa
15 ha i więcej	255

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny z 2020 r.) największy obszar powierzchni zasiewów zajmowała uprawa zbóż – 2 494,08 ha (zboża razem).

Wśród pogłowia zwierząt gospodarskich przeważało bydło ogółem nad świniami i drobiem.

Wnioski: Gospodarstwa rolne w Gminie Przerośl charakteryzują się korzystną strukturą agrarną, gdzie największy odsetek stanowią gospodarstwa duże (powyżej 15 ha), co może zachęcać mieszkańców do czerpania dochodów z tego działu gospodarki z powodu potencjalnej opłacalności takiej działalności.

2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Przerośl – zgodnie z danymi GUS – w 2022 r. istniało 161 podmiotów gospodarki narodowej, z czego sektor prywatny reprezentowało 150 podmiotów. Największą ilość podmiotów prywatnych stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - w 2022 r. było ich 122.

Na sektor publiczny składają się głównie państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, w 2022 r. było ich 8, sektor publiczny ogółem liczył 11 podmiotów. Na sektor prywatny oprócz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą składają się również spółki handlowe (4), spółdzielnie (1) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (7).

Analizując podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007 można zauważyć, że w 2022 r. na terenie Gminy Przerośl najwięcej podmiotów zajmowało się pozostałą działalnością – 106, a najmniej rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – 5.

Na terenie Gminy Przerośl w 2023 r. (zgodnie z danymi GUS) najwięcej było przedsiębiorstw o wielkości do 9 pracowników. Można więc stwierdzić, że na terenie gminy działają głównie niewielkie podmioty.

Wnioski: Mieszkańców Gminy Przerośl cechuje średnia przedsiębiorczość (którą warto wspierać). Na obszarze gminy brak jest większych zakładów pracy, dominują podmioty zatrudniające do 9 pracowników.

2.3.3. TERENY INWESTYCYJNE

Na terenie Gminy Przerośl wyznaczono terenów inwestycyjnych. Ich położenie wygląda następująco:

- a) miejscowość: Przerośl, działka nr 504 - pow. 3,64 ha,
- b) miejscowość: Romanówka, działka nr 5/13 - pow. 1,34 ha,
- c) miejscowość: Zusenko, działka nr 88 – pow. 0,15 ha.

Wnioski: Gmina nie posiada terenów o charakterze inwestycyjnym. Konieczne jest pozyskanie inwestorów i zachęcenie ich do inwestowania na terenie gminy.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Część dróg stanowiących sieć drogową Gminy Przerośl nie odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla dróg publicznych, charakteryzuje się niewystarczającymi parametrami technicznymi w stosunku do określonych w nich wymogów. Na terenie gminy występują drogi posiadające nawierzchnię nieutwardzoną, co powoduje, że możliwość poruszania się tymi szlakami komunikacyjnymi jest bardziej uzależniona od warunków atmosferycznych niż ma to miejsce w przypadku dróg asfaltowych.

W związku z tym zasadne jest podjęcie działań mających na celu poprawę standardu technicznego dróg publicznych, zapewniającą poprawę jakości dróg i bezpieczeństwa ruchu drogowego. W tym celu niezbędne jest dokonanie budowy, przebudowy, rozbudowy i modernizacji istniejących dróg publicznych stanowiących sieć komunikacyjną gminy. Ponadto – dla zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rowerzystów i pieszych – konieczne jest tworzenie ścieżek rowerowych oraz ścieżek przeznaczonych do poruszania się przez pieszych.

Wnioski: Na obszarze Gminy Przerośl obserwowany jest niewystarczający stan techniczny części dróg oraz infrastruktury drogowej (takich jak chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie).

W związku z tym konieczna jest realizacja inwestycji zmniejszająca niedobory w tym zakresie. Istnieje potrzeba podjęcia działań w kierunku poprawy bezpieczeństwa użytkowników dróg w tym pieszych. Warto przeprowadzić prace związane z przebudową i w razie takiej potrzeby asfaltowaniem dróg, a także budową ścieżek pieszo – rowerowych, chodników, trakcji pieszych z oświetleniem wraz z kanałami technicznymi przy drogach.

2.4.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Zgodnie z zapisami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl” na terenie gminy istnieją dwie stacje wodociągowe – w Przerośli i Śmieciuchówce.

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS za 2023 r. związane z gospodarką wodno-ściekową były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. – według danych GUS – 70,4% ludności korzystało z wodociągu.

W tymże roku zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 42,1 m³. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) wynosiła 115,7 km. Było 627 przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Wystąpiło 20 awarii sieci wodociągowej.

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła 117,2 km. Liczba przyłączy wodociągowych wynosiła 919 szt.

Teren Gminy Przerośl jest częściowo skanalizowany. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej, zgodnie z danymi GUS, w 2022 r. wyniosła 10,0 km. W tymże roku istniało 158 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 29,6% ogółu mieszkańców (822 osoby).

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” długość sieci kanalizacyjnej wynosiła około 10,00 km.

Na terenie gminy oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w Przerośli – jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. z oczyszczalni korzystało 863 mieszkańców gminy. Odprowadzono ogółem 36,0 dm³ ścieków.

Ścieki komunalne z terenu gminy bywają również oczyszczane w instalacjach przydomowych lub przechowywane w zbiornikach bezodpływowych. W 2022 r. na terenie gminy istniało 480 zbiorników bezodpływowych, 55 oczyszczalni przydomowych i 1 stacja zlewna.

Wnioski: Na terenie gminy dostrzegalne są niedobory w zakresie sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni przydomowych oraz szczelnych szamb. Konieczna jest zatem realizacja projektów poprawiających zaopatrzenie mieszkańców w infrastrukturę kanalizacyjną i w razie potrzeby jej modernizację. Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl” brak kanalizacji w Przełomce stwarza niebezpieczeństwo degradacji środowiska naturalnego w obliczu intensywnego ruchu. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego wymieniono, że na terenie gminy planowana jest rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Przerośli.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej jest na satysfakcjonującym poziomie. Potrzeba więc przeprowadzenia przede wszystkim prac takich jak: modernizacja/przebudowa tej sieci.

2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Zgodnie z danymi GUS – w 2022 r. na terenie Gminy Przerośl wytworzono 398,1 t odpadów. Na jednego mieszkańca przypadało 98,1 kg odpadów zmieszanych. W 2022 r. ilość zebranych odpadów zmieszanych była mniejsza niż w roku poprzednim. Najmniejszą ich ilość zebrano w 2018 r. Ilość odpadów zebranych selektywnie w 2022 r. była niższa niż w 2021 r. Największą ich ilość zebrano w 2021 r.

Odpady zebrane selektywnie w 2022 r. stanowiły większy odsetek zebranych odpadków w relacji do ogółu odpadów niż w roku 2021. Odsetek ten w większości lat analizy wynosił powyżej 30% (oprócz roku 2019 i roku 2021) co może świadczyć o stosunkowo wysokim poziomie świadomości mieszkańców dotyczącym segregowania odpadów.

Zgodnie z „Raportem o Stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” na terenie gminy nie ma możliwości przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, w związku z czym realizuje to podmiot MPO Sp. z o.o. Białystok na podstawie zawartej umowy w wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Gmina jest gminą wiejską, gdzie mieszkańcy wyposażeni są w kompostowniki lub urządzenia do kompostowania. Z terenu Gminy Przerośl w 2023 roku odebrano łącznie 390,300 Mg odpadów komunalnych. Na terenie gminy funkcjonuje punkt składowania odpadów.

Zgodnie z „Analizą stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Przerośl za 2023 rok” na terenie gminy zlokalizowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów

Komunalnych. Znajduje się on w miejscowości Przerośl, przy ul. Zusenkowskiej. Potrzeby inwestycyjne związane z gospodarowaniem odpadami komunalnymi na przyszłe lata (po przeanalizowaniu roku 2023) określono następująco:

- dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- osiągnięcie w roku następnym zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów,
- edukacja mieszkańców gminy,
- likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów,
- organizowanie akcyjnych zbiórek odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Wnioski: System gospodarki odpadami na terenie Gminy Przerośl funkcjonuje prawidłowo. Mieszkańcy mają możliwość pozbycia się wszystkich odpadów komunalnych powstających w gospodarstwie domowym. Funkcjonował Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów.

Istnieje potrzeba dalszego prowadzenia akcji informacyjnych i edukacyjnych. Istotne jest osiągnięcie zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów.

Warto prowadzić prace służące usunięciu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA, CIEPŁOWNICZA I GAZOWA

Energia elektryczna dla odbiorców na terenie Gminy Przerośl dostarczana jest ze stacji transformatorowych 110/20 kV w Filipowie i Suwałkach, zasilanych dwustronnie liniami napowietrznymi 110 kV z państwowych sieci wysokich napięć oraz z rozdzielni 20/20 kV w Wiżajnach. Linie średnich napięć 20 kV doprowadzone są do stacji transformatorowych (SN/nn) 20/0,4 kV, z których liniami niskiego napięcia napowietrznymi i kablowymi bezpośrednio zasilani są odbiorcy.

Gospodarka ciepła na terenie gminy opiera się na kotłowniach osiedlowych, indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym i instalacjach korzystających z energii odnawialnych.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w części nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji sprawiają, że stają się one nieekonomiczne.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. 0,2% mieszkańców gminy korzystało z gazu, poziom ten utrzymuje się od 2020 r.

Przez jej teren przebiega Sieć Szerokopasmowej Polski Wschodniej.

Wnioski: Ciepłownictwo na terenie Gminy Przerośl opierało się głównie na kotłowniach lokalnych i indywidualnych.

Na terenie gminy dostępna jest infrastruktura energetyczna zaopatrująca mieszkańców w energię elektryczną, jednak część sieci wymaga modernizacji i uzupełnień.

Warto na terenie gminy prowadzić prace nie tylko usprawniające prace infrastruktury energetycznej, ale także realizować projekty umożliwiające mieszkańcom gminy pozyskiwanie dofinansowania na odnawialne źródła energii wraz z magazynami energii w indywidualnych gospodarstwach domowych.

Przez jej teren przebiega Sieć Szerokopasmowej Polski Wschodniej.

2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.5.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA, JAKOŚĆ EDUKACJI

W Gminie Przerośl w 2022 r. funkcjonowały dwie szkoły podstawowe:

- w Przerośli (na dzień 1 września 2022 r. – 247 uczniów),
- w Pawłówce (na dzień 1 września 2022 r. - 83 uczniów).

Na terenie gminy nie było prowadzone nauczanie indywidualne.

W 2023 r. nadal funkcjonowały dwie szkoły podstawowe na początku roku szkolnego 2023 – 2024 uczęszczało do nich:

- 1) w Przerośli – 244 uczniów,
- 2) w Pawłówce – 86 uczniów.

Nadal nie prowadzono nauczania indywidualnego.

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. na terenie województwa podlaskiego głównym ośrodkiem akademickim jest Białystok. Ośrodkami szkolnictwa wyższego są także: Suwałki, Augustów, Grajewo, Łomża, Zambrów, Hajnówka, Drohiczyne i Siemiatyczach.

Analizując wyniki egzaminu ósmoklasisty, który został przeprowadzony w 2022 r. i 2023 r. widać, że wyniki uczniów z terenu Gminy Przerośl nie różnią się znacząco od średnich

wyników uczniów z powiatu, województwa a nawet kraju. Widać jednak, że jest przestrzeń do poprawy szczególnie w przypadku języka angielskiego. W Szkole Podstawowej w Pawłówce widać też przestrzeń do poprawy w przypadku matematyki.

Wyniki egzaminów mogą wskazywać na to, że poziom edukacji na terenie gminy jest na stosunkowo dobrym poziomie. Wciąż jednak niezbędne jest przeprowadzenie dodatkowych prac służących by poziom nauczania był na jak najwyższym poziomie wraz ze wsparciem osób mających trudności w nauce, wykazujących specjalne zainteresowania w jakiejś dziedzinie oraz osób wybitnie uzdolnionych.

Współczynnik skolaryzacji netto jest liczony jako relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Porównując współczynniki skolaryzacji w stosunku do szkół podstawowych na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że sytuacja gminy jest lepsza od średniej dla powiatu, jednak gorsza niż średnia dla województwa. Porównując wskaźnik dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim oraz województwie podlaskim można wskazać, że poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym najmłodszych mieszkańców Gminy Przerośl w analizowanych latach nie różni się znacząco od średniej dla powiatu czy średniej dla województwa. W latach 2017 – 2018 sytuacja na terenie gminy była lepsza niż w województwie. We wszystkich latach analizy sytuacja w gminie była lepsza niż średnia dla powiatu.

Na terenie gminy w 2022 r. ilość dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat była najniższa w porównaniu do lat 2017 – 2021.

Wnioski: Na terenie Gminy Przerośl edukację na poziomie podstawowym zapewniają dwie placówki. Na jej terenie prowadzone jest także nauczanie przedszkolne.

Uczniowie szkoły podstawowej osiągają zadawalające wyniki z egzaminów zewnętrznych. Wciąż warto przeprowadzać działania służące podniesieniu poziomu nauczania by zwiększyć szanse na rozwój młodych pokoleń. Potrzebna jest organizacja zajęć wyrównawczych, dodatkowych, rozwijających zainteresowania oraz zdolności dzieci i młodzieży. Jak również prowadzić zajęcia wspierające wyjątkowo uzdolnioną młodzież.

Warto również zadbać o doposażenie sal lekcyjnych oraz o same budynki, w których prowadzone są lekcje oraz ich otoczenie by jak najlepiej pełniły swoje funkcje i były jak najbardziej bezpieczne. Warto również rozszerzyć dostępność do żłobków.

2.5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA

Na terenie Gminy Przerośl znajdują się różne obiekty sportowe i rekreacyjne. Zaliczyć do nich można:

- a) boisko przy SP w Przerośli,
- b) plac zabaw i siłownia w parku w m. Przerośl,
- c) SKATEPARK w m. Przerośl,
- d) STREET WORKOUT w m. Przerośl.

Na terenie gminy działalność prowadzi klub sportowy przy SP w Przerośli.

Wnioski: Na obszarze gminy występuje infrastruktura sportowa i rekreacyjna, która znajduje się w większości w dobrym stanie technicznym. Niektóre z nich wymagają przeprowadzenia prac modernizacyjnych bądź przeprowadzenia prac w ich pobliżu by mogły lepiej spełniać swoje funkcje.

Dostępne są szlaki przyciągające na ten teren turystów w tym rowerowe.

W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu życia mieszkańców konieczny jest dalszy rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i sportowo-oświatowej oraz zwiększenie oferty zagospodarowania czasu wolnego.

2.5.3. INFRASTRUKTURA KULTURY, DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w „Raporcie o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” na terenie Gminy Przerośl funkcjonuje jedna Gminna Biblioteka Publiczna, w skład której wchodzi 1 Filia Biblioteczna w Pawłowce. Obiekt w Przerośli nie jest przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, natomiast obiekt w Pawłowce mieści się w Szkole Podstawowej w Pawłowce posiada platformę dla osób niepełnosprawnych.

Księgozbiór w 2023 roku wynosił 21 922 woluminów - z czego 14 444 woluminów w Przerośli i 7478 w Pawłowce. Zakupiono 436 książek, natomiast w wyniku selekcji zdjęto ze stanu 589 książek.

W ciągu roku 2023 bibliotekę i filię czytelnicy odwiedzili 1896 razy i zarejestrowano 301 czytelników, którzy łącznie wypożyczyli 3 878 książek.

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki. W skład GOKSiT wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna w Przerośli

Zgodnie ze wskaźnikami dotyczącymi bibliotek publicznych na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach osiągnęły poziom 15,0 woluminów (najniższy wynik spośród analizowanych lat).

Porównując liczbę osób przypadających na 1 placówkę biblioteczną wśród gmin powiatu suwalskiego w 2022 r. zauważyć można, że sytuacja na terenie Gminy Przerośl jest jedną z lepszych. Lepiej sytuacja wygląda jedynie na terenie Gminy Szypliszki. W najgorszej sytuacji są mieszkańcy Gminy Raczki.

Wnioski: Choć na terenie gminy realizowane są różne działania w tym prowadzone są zajęcia dla mieszkańców i organizowane wydarzenia kulturalne to nadal jednak konieczne jest rozwijanie prowadzonej działalności kulturalnej tak by odpowiadały zmieniającym się oczekiwaniom mieszkańców.

Warto również powiększać ofertę biblioteki zgodnie ze zmieniającymi się oczekiwaniami mieszkańców by liczba korzystających z jej oferty była jak największa.

2.5.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” w tymże roku na terenie gminy funkcjonowały dwa podmioty lecznicze:

1. Gabinet Lekarski w Przerośli lek. med. Joanna Smykowska,
2. Gabinet Stomatologiczny w Przerośli lek. stomatolog Romuald Sztabiński.

W miejscowości Przerośl funkcjonowała Apteka "Ewa" Marta Sienkiewicz.

W zakresie opieki szpitalnej oraz specjalistycznej mieszkańcy korzystają z usług placówek zlokalizowanych m.in. na terenie Miasta Suwałki czy Gminy Miasto Augustów.

Liczba udzielonych porad lekarskich w latach 2017 – 2020 spadała, od 2021 r. zaś ulega wzrostowi. Najmniejsza ich liczba wystąpiła w 2020 r. (co może mieć związek z wystąpieniem pandemii Covid-19).

Pomocą społeczną na terenie gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli.

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” wysiłki ośrodka pomocy społecznej w 2023 roku jak i postanowienia na lata kolejne zmierzają do stopniowej zmiany postrzegania tej instytucji w świadomości społeczności lokalnej. Ośrodek staje się narzędziem do budowania polityki społecznej na poziomie lokalnym.

Na terenie gminy, zgodnie z danymi przez nią posiadanymi, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej według stanu na 31.12.2023 r. wносиła 521 osób (143 rodziny) w tym:

- liczba osób korzystających ze świadczeń z powodu alkoholizmu – 42 osoby (13 rodzin),
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 4 osoby (1 rodzina),
- niepełnosprawności – 45 osoby (18 rodzin),
- z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa – 0,
- przemocy oraz liczba osób objętych niebieską kartą – 44 osoby (11 rodzin),
- ubóstwa – 259 osób (69 rodzin),
- wielodzietności – 127 osób (22 rodziny).

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, któremu obsługę administracyjno-techniczną zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli. Zgodnie z danymi zawartymi w „Raporcie o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” w tymże roku wpłynęło 10 Kart do Zespołu Interdyscyplinarnego „Niebieskich Kart A” w których podjęto działania interwencyjne.

W analizowanych latach liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności na terenie gminy rosła do 2020 r. w 2021 r. spadła by w 2022 r. ponownie wzrosnąć. Najmniejsza ich liczba wystąpiła w 2021 r. Wzrost, który nastąpił w 2022 r. jeśli stanie się początkiem wzrostowej tendencji może spowodować konieczność przekazywania dodatkowych środków z budżetu gminy na cele związane z pomocą społeczną.

Patrząc na gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej ich największa liczba wystąpiła w 2018 r. najmniejsza zaś w 2022 r. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej największy był w 2018 r., najmniejszy zaś w 2021 r.

Wnioski: W 2023 r. na terenie gminy funkcjonowały dwa podmioty lecznicze.

Poziom opieki zdrowotnej nie jest w pełni satysfakcjonujący. Warto podejmować działania służące m.in. rozwojowi opieki długoterminowej i geriatrycznej, warto również wspierać usługi skierowane do osób starszych i niepełnosprawnych. Tym samym zapewniając im odpowiednią opiekę.

W 2022 r. liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej była wyższa niż w 2021 r. (w którym to roku osiągnęła najniższy poziom w porównaniu do lat 2017 – 2022) zagadnienie to wymaga dodatkowej obserwacji czy tendencja wzrostowa nie będzie się utrzymywać w najbliższych latach co wymagać może podjęcia dodatkowych działań wspierających różnych mieszkańców w trudnej sytuacji.

2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Nad porządkiem na terenie gminy czuwa Komenda Miejska Policji w Suwałkach.

Ochroną przed żywiołami zajmuje się Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie Gminy Przerośl funkcjonują następujące jednostki OSP: Ochotnicza Straż Pożarna w Przerośli, Ochotnicza Straż Pożarna w Pawłówce i Ochotnicza Straż Pożarna w Rakówku. O ochronę przeciwpożarową dba również Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Suwałkach.

Na terenie gminy, zgodnie z danymi zaprezentowanymi w „Raporcie o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.”, w roku 2023 na terenie gminy funkcjonował monitoring wizyjny mający wpływ na poziom bezpieczeństwa na jej terenie (16 kamer).

Wnioski: Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Komenda Miejska Policji w Suwałkach, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Suwałkach oraz strażacy z OSP.

Istnieje potrzeba doposażenia funkcjonujących Ochotniczych Straży Pożarnych by mogły jak najefektywniej dbać o bezpieczeństwo mieszkańców gminy.

2.6. FINANSE SAMORZĄDOWE

Zgodnie z danymi GUS, za lata 2017 – 2022, jedynie w 2018 r. gmina odnotowała deficyt budżetowy. W pozostałych okresach dochody przewyższały wydatki, co pozwala na założenie, że w kolejnych latach gmina będzie dysponowała środkami niezbędnymi do realizacji inwestycji poprawiających stan życia mieszkańców.

Od 2019 r. dochody gminy wzrastały. W przypadku wydatków tendencja wzrostowa rozpoczęła się w 2020 r.

Największą sumę dochodów odnotowano w następujących działach (zgodnie z danymi GUS za 2022 r.):

- Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (34,01% dochodów);
- Dział 758 - Różne rozliczenia (20,28% dochodów);
- Dział 855 – Rodzina (13,12% dochodów).

Analizując wydatki pod kątem poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej należy zauważyć, że największą sumę wydatków odnotowano w (zgodnie z danymi GUS za 2022 r.):

- Dziale 801 - Oświata i wychowanie (23,84% wydatków);
- Dział 600 – Transport i łączność (15,66%);
- Dziale 855 – Rodzina (14,70% wszystkich wydatków).

Zgodnie z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Przerośl na lata 2024 – 2038 (przyjęta Uchwałą Nr XXXIV/326/2024 Rady Gminy Przerośl z dnia 28 lutego 2024 r.) przewidywane wyniki roczne budżetu (do 2038 r. włącznie) będą dodatnie (wyjątek stanowi rok 2024).

Wnioski: Przewiduje się, że do 2030 r. wynik budżetu Gminy Przerośl będzie dodatni. Analizowana jednostka samorządu terytorialnego będzie w stanie wygenerować środki z przeznaczeniem na niezbędne inwestycje rozwojowe.

2.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – ANALIZA SWOT

Jako podsumowanie przeprowadzonej diagnozy oraz po uwzględnieniu badań ankietowych, przygotowano analizę SWOT. Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten można przeprowadzić również w inny sposób, mianowicie: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli wady i zagrożenia.

W wyniku przeprowadzonego badania ankietowego można wskazać, że mieszkańcy gminy zauważają ważność środków finansowych z Unii Europejskiej dla rozwoju i funkcjonowania gminy (wskazane zostały one jako jedno z głównych szans rozwojowych). Wielokrotnie podkreślano istotność walorów przyrodniczych terenu i doceniono stosunkowo czyste środowisko (szanse rozwojowe i mocne strony gminy). Stosunkowo pozytywnie mieszkańcy ocenili też estetykę i funkcjonalność obiektów użyteczności publicznej oraz estetykę miejscowości. Co ma wpływ na atrakcyjność turystyczną terenu i możliwość rozwoju w tym zakresie.

Ankietowani ukazują potrzebę poprawy komunikacji zbiorowej, dostrzegają braki w liczbie dogodnych międzymiastowych połączeń komunikacyjnych (linie autobusowe). Zauważają potrzebę dużej poprawy w tym zakresie. Jest to jeden z głównych problemów wskazanych przez respondentów.

Mieszkańcy stosunkowo pozytywnie ocenili jakość pomocy społecznej i dostępność do usług ochrony zdrowia. Dobry dostęp do opieki medycznej został wskazany jako jedna z mocnych stron terenu.

Za jedno z największych zagrożeń terenu uznano brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi) a za jedną z szans rozwojowych wskazano jej rozwój co ukazuje potrzebę podjęcia działań w tym zakresie. Szczególnie przy niskiej ocenie możliwości uzyskania zatrudnienia na terenie gminy i niezadawalającej ocenie warunków prowadzenia działalności gospodarczej (udogodnienia i ulgi dla przedsiębiorców, dostęp do informacji na temat zakładania własnej działalności). Do tego mieszkańcy nie dostrzegają by na terenie gminy istniały podmioty gospodarcze o silnej pozycji w regionie a konkurencyjność usług na rynku lokalnym według nich jest niska.

Mieszkańcy zauważają potrzebę rozwoju turystyki co wraz z ważnością w ich oczach działalności rolniczej na terenie gminy ukazuje ważność promocji w celu przyciągnięcia potencjalnych turystów, warto również promować rozwój agroturystyki i ekoturystyki oraz tworzenia lokalnych produktów. Miałoby to także swoje przełożenie na sytuację na lokalnym rynku pracy, który w oczach respondentów obecnie nie jest mocno przyjazny dla osób poszukujących pracy czy pragnących otworzyć własną działalność.

Ankietowani są stosunkowo zadowoleni z poziomu rozwoju sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej, widzą przestrzeń do poprawy w zakresie rozwoju sieci gazowej. Są stosunkowo zadowoleni z poziomu dostępu do Internetu. Dość pozytywnie oceniono także stan dróg i małą infrastrukturę drogową. Wciąż jednak istnieje przestrzeń do poprawy w tym zakresie i warto przeprowadzać prace służące poprawie np. stanu dróg i infrastruktury towarzyszącej, tym bardziej, że poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg) została wskazana jako aspekt do poprawy.

Stosunkowo pozytywnie oceniono poziom edukacji na terenie gminy (choć z drugiej strony wskazano edukację jako jeden z ważnych aspektów do poprawy) oraz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na jej terenie. Ankietowani dostrzegają jednak potrzebę poprawy oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Do tego ankietowani widzą potrzebę by poprawić ofertę zagospodarowania czasu wolnego skierowaną do różnych grup wiekowych, która obecnie jest niesatysfakcjonująca. Warto więc obserwować potrzeby uczniów oraz innych grup mieszkańców i przygotowywać adekwatne oferty zajęć i możliwości spędzania czasu, które co jakiś czas będą aktualizowane zgodnie ze zmieniającymi się ich potrzebami.

Respondenci stosunkowo nisko ocenili zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej. Uznali niską inicjatywę społeczną jako jedno z największych zagrożeń.

Obraz gminy oczami jej mieszkańców dopełnia zauważany przez nich niski przyrost naturalny, dostrzegana ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast oraz obawa o malejące dochody budżetu gminy (łącznie się z szansą, którą widzą z możliwością ich wzrostu). Dostrzegają też braki w promocji gminy i to zarazem mających na celu pozyskanie inwestorów/przedsiębiorców tworzących miejsca pracy jak i tych mających na celu pozyskanie potencjalnych turystów.

Zgodnie z zakresem przeprowadzonej diagnozy oraz w oparciu o sfery najbardziej istotne dla rozwoju gminy, analizę SWOT przeprowadzono w pięciu obszarach:

- sfera przestrzenno-środowiskowa;
- sfera społeczna;
- sfera gospodarcza;
- infrastruktura techniczna;
- infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców.

Sfera przestrzenno-środowiskowa	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – korzystne położenie; – tradycje kultywowane podtrzymywane przez mieszkańców; – funkcjonujące koła gospodyń wiejskich; – cenne zabytki architektoniczne; – duża świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; – walory kulturowe; – zadawalający stan części dróg; – obowiązywanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określającego zasady zagospodarowania terenu całej gminy; – wysokie walory środowiska naturalnego; 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający stan techniczny części dróg; – niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej i niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności części budynków; – wciąż niezadawalający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków;

<ul style="list-style-type: none"> występowanie terenów cennych pod kątem turystycznym 	<ul style="list-style-type: none"> występowanie częściowo nieefektywnego oświetlenia ulicznego; zanieczyszczenie wód powierzchniowych; występowanie terenów zagrożonych suszą; występowanie terenów zagrożonych powodzią
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> racjonalna polityka przestrzenna; poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji; możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okolicy turystycznej; tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych; poprawa oznakowania poziomego i pionowego; zadbanie o utrzymanie czystości środowiska naturalnego; zwiększenie efektywności energetycznej budynków wraz ze zwiększeniem wykorzystywania odnawialnych źródeł energii; remont, modernizacja i budowa infrastruktury sportowo – rekreacyjnej; polepszenie oświetlenia ulicznego; budowa ścieżek edukacyjnych; rewitalizacja i zagospodarowanie terenów 	<ul style="list-style-type: none"> przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji; duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego; zwiększenie kosztów montażu alternatywnych źródeł energii; niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych mająca wpływ na zachowania i wybory mieszkańców

Sfera społeczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wzrastający poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje; podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy; świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; zadawalający dostęp do opieki medycznej 	<ul style="list-style-type: none"> niekorzystne zmiany demograficzne w tym starzenie się społeczeństwa (ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny, spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym); występowanie zauważalnych przez mieszkańców problemów społecznych – np. alkoholizm; niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i dorosłych, a także seniorów; zauważalny przez mieszkańców niedobór udogodnień i dostępnych informacji dotyczących zakładania nowych firm; zauważalny przez mieszkańców problem z uzyskaniem zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> lokalizacja gminy; rozwój rolnictwa ekologicznego; rozwój agroturystyki i ekoturystyki; zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych; 	<ul style="list-style-type: none"> niekorzystne ogólnopolskie zmiany demograficzne; zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; brak rozwoju małej przedsiębiorczości;

<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego zapewniających dodatkowe dochody dla mieszkańców gminy; - krzewienie kultury regionalnej, tworzenie i promowanie produktów regionalnych; - osiedlanie się na terenie gminy nowych mieszkańców; - poprawa oferty zajęć pozalekcyjnych; - rozwój opieki długoterminowej i geriatrycznej; - przeprowadzanie działań służących integracji mieszkańców; - wzrost inicjatywy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - rosnące koszty pracy; - ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast; - rosnące koszty życia; - trudności ze znalezieniem atrakcyjnego zatrudnienia; - wzrost występowania problemów społecznych
--	--

Sfera gospodarcza	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - potencjał do rozwoju turystyki dzięki korzystnemu położeniu i wysokim walorom środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> - mała ilość podmiotów gospodarczych; - brak podmiotów gospodarczych o silnej pozycji w regionie; - zauważalny przez mieszkańców niedobór udogodnień dla pokonywania barier w zakładaniu przedsiębiorczości; - zauważane przez mieszkańców trudności w rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi); - zauważana przez mieszkańców niska konkurencyjność usług na rynku lokalnym
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; - wzrost zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwach rolnych, - transfer nowych technologii do rolnictwa zmierzających do modernizacji zaplecza technicznego; - stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; - zwiększenie poziomu inwestowania na terenie gminy; - rozwój agroturystyki i ekoturystyki; - przeprowadzanie akcji promocyjnych gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - brak jednolitej oferty turystycznej na terenie powiatu; - niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej; - zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; - rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej; - ograniczenie dostępu do środków zewnętrznych – dofinansowań; - brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi)

Infrastruktura techniczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – efektywny system gospodarki odpadami; – prowadzenie prac polepszających stan dróg na terenie gminy; – zadawalający według mieszkańców rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej; – zadawalający dostęp do Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności części budynków użyteczności publicznej oraz obiektów prywatnych; – niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków; – niedostateczny stan części dróg oraz infrastruktury drogowej (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie); – zauważalne przez mieszkańców niedobory w komunikacji zbiorowej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych, – poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji, – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – rozwój infrastruktury wodno – ściekowej; – stworzenie korzystnych warunków do tworzenia farm wiatrowych i innej przyjaznej dla środowiska infrastruktury wytwarzającej energię; – dalsze prowadzenie prac rozbudowujących sieć wodociągową i kanalizacyjną 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji, – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, – wzrost kosztów budowy alternatywnych źródeł energii, – zmiany prawa powodujące zmniejszenie opłacalności wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – wzrost kosztów przeprowadzania inwestycji w infrastrukturę w wyniku wzrastających cen

Infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego; – funkcjonowanie szkół podstawowych; – funkcjonowanie Ochotniczej Straży Pożarnej zapewniającej bezpieczeństwo mieszkańców; – wystarczająca ilość miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych – satysfakcjonujący dostęp do opieki medycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający system aktywizacji i zagospodarowania wolnego czasu osób starszych, dorosłych oraz młodzieży i dzieci; – trudności z dostępem do specjalisty; – zauważalne przez mieszkańców niedobory w komunikacji zbiorowej; – zauważalne przez mieszkańców trudności ze znalezieniem atrakcyjnego zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – zwiększenie współpracy Gminy Przerośl z organizacjami pozarządowymi; – przeznaczenie dodatkowych środków finansowych na dofinansowanie inicjatyw organizacji pozarządowych; 	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany przepisów prawnych dotyczących polityki finansowej jednostek samorządu terytorialnego; – trudności w pozyskaniu zewnętrznych funduszy; – wzrost kosztów funkcjonowania instytucji kultury i edukacji

<ul style="list-style-type: none">– poprawa bezpieczeństwa poprzez m.in. poprawę oznakowania poziomego i pionowego oraz stanu dróg i oświetlenia;– krzewienie kultury regionalnej, tworzenie i promowanie produktów regionalnych;– poprawa jakości edukacji i oferty zajęć pozalekcyjnych;– poprawa oferty kulturalnej;– wyposażenie jednostek OSP;– przebudowa świetlic wiejskich, remiz OSP	
--	--

3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY PRZEROŚL

3.1. WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju Gminy Przerośl jest stanem docelowym, który zostanie osiągnięty z wykorzystaniem możliwości i zasobów gminy w perspektywie do roku 2030. Zdefiniowana wizja stawia do realizacji cele i wyznacza kierunki działania, które wygenerują wzrost poziomu jakości życia obecnych mieszkańców, a także zachęci do osiedlania się nowych. Spowoduje tym samym wzrost atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej gminy.

Wizja rozwoju gminy została zdefiniowana następująco:

Gmina Przerośl jest bezpiecznym miejscem, dbającym o środowisko i jego zasoby, otwartym na potrzeby wszystkich uczestników życia społeczno-gospodarczego, przy tym charakteryzującym się wysoką jakością usługami i infrastrukturą przystosowaną do potrzeb różnych odbiorców

Do roku 2030 Gmina Przerośl będzie czystym i przyjaznym dla środowiska ośrodkiem, dzięki czemu stworzy wysokiej jakości przestrzeń do życia dla obecnych i nowych mieszkańców. Będzie to obszar spójny społecznie i terytorialnie, bazujący na kapitale intelektualnym oraz potencjale turystycznym, zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców. Będzie to teren o zachowanych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych, zapewniający harmonijny rozwój poszczególnych miejscowości. Wykorzystujący nowoczesne technologie dla jak najbardziej zrównoważonego rozwoju dbającego nie tylko na zachowanie przeszłości, ale także na prężny rozwój w przyszłość.

3.2. MISJA ROZWOJU

Misja rozwoju Gminy Przerośl została zdefiniowana następująco:

Gmina wspierająca rozwój mieszkańców i oferująca bogatą ofertę spędzania czasu wolnego przy tym rozwijająca się w oparciu o posiadane zasoby i zapewniająca dostęp do wysokiej jakości infrastruktury oraz najnowszych technologii

Misja Strategii warunkuje sformułowanie kierunków bezpośrednich i pośrednich działań – celów strategicznych i operacyjnych. Gmina Przerośl za pomocą wyznaczonych celów będzie dążyć do podwyższenia jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby poszczególne dziedziny życia i gospodarki wzajemnie się uzupełniały i przenikały w celu stworzenia kompleksowej poprawy warunków. Korzystne położenie geograficzne oraz bogate walory przyrodniczo – kulturowe (liczne obszary i obiekty podlegające ochronie, bogate tradycje) powodują, iż gmina jest atrakcyjnym miejscem, zarówno pod względem turystycznym, jak i gospodarczym. Świadomość ekologiczna mieszkańców oraz czyste i zadbane środowisko będą sprzyjać naturalnej produkcji rolnej, a bogate walory krajobrazu zdeterminują możliwości rozwoju w kierunku turystyki, ekoturystyki i agroturystyki stanowiącej jeden ze składników rozwoju ekonomicznego.

Gmina Przerośl aspiruje do wysoko rozwiniętej turystyki w tym ekoturystyki i agroturystyki poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczych, zachowując i rozbudowując ład ekologiczny. Dla polepszenia atrakcyjności turystycznej planowana jest przebudowa dróg, dla płynniejszego poruszania się po terenie gminy. Zakładana jest także budowa ścieżek edukacyjno – rekreacyjnych oraz rozbudowa infrastruktury turystycznej. Ponadto, gmina będzie dążyć do stworzenia warunków rozwoju dla handlu i gastronomii, zwłaszcza w sektorze rolnictwa, a także do wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego.

Gmina dążyć będzie do rozwiązywania problemów społecznych, stymulowania aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu oraz podniesienia jakości życia mieszkańców, zwiększenia oferty zagospodarowania czasu wolnego oraz zadbania o jak najlepszy poziom edukacji (w tym rozrzedzenie oferty zajęć pozalekcyjnych, budowę żłobka).

Ważne będą też prace związane ze zwiększeniem użytkowania odnawialnych źródeł energii oraz przebudową świetlic – remiz.

Dotychczas przeprowadzone inwestycje w sposób znaczący podnoszą atrakcyjność inwestycyjną gminy. Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje jednak obszary wymagające dalszej pracy i interwencji, koniecznych do utrzymania właściwej polityki prorozwojowej. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej w wielu sferach pokazuje bardzo pozytywne zjawiska zachodzące na terenie gminy (np. zwiększenie dostępu do sieci wodociągowej). Analiza wewnętrznych czynników warunkujących zrównoważony rozwój gminy w wielu przypadkach pokazuje dynamiczne i prorozwojowe trendy. Jednak analiza czynników zewnętrznych wskazuje na pojawiające się zagrożenia zahamowania procesów przyczyniających się do dalszej, zrównoważonej polityki prorozwojowej gminy. Pogłębiający się od wielu lat kryzys strefy euro, trwająca konsolidacja finansów publicznych oraz proces

oddłużania sektora prywatnego, pandemia COVID-19 oraz obecne działania wojenne na Ukrainie i w innych rejonach, negatywnie wpływają na jednostki zarządzania administracją publiczną na wszystkich szczeblach. Wpływ ten odczuwają również mieszkańcy gminy, czyli konsumenci oraz przedsiębiorcy, którzy napotykać liczne problemy, w szczególności z uwagi na znaczny spadek dynamiki udzielanych kredytów przez banki, wzrost cen oraz pojawiające się problemy na rynku pracy. Czynnikiem zewnętrznymi, które mogą utrzymać spowolnienie gospodarcze na rynkach Europy są pogarszające się perspektywy wzrostu dla krajów strefy euro, jak również ogólna niekorzystna sytuacja polityczna w niektórych krajach na świecie, która w sposób znaczący wpływa na wszystkie rynki finansowe. Wskazuje to na konieczność podjęcia działań prewencyjnych oraz rozważnego planowania przyszłości gminy.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Przerośl, wyniki przeprowadzonych badań ankietowych oraz przeprowadzona analiza SWOT pozwoliły na wyznaczenie celów, które w znaczący sposób wpływają na jej przyszły rozwój gospodarczy, społeczny, ekologiczny i przestrzenny. Wokół wskazanych celów skoncentruje się działalność Gminy Przerośl przy współpracy z partnerami sektora publicznego, prywatnego, trzeciego sektora oraz społeczeństwem.

3.3. CELE STRATEGII

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Przerośl zostały wyznaczone następujące cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań:

Cel strategiczny I. Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej niezbędnej do dalszego rozwoju gminy

- Cel operacyjny I.1 Rozwój infrastruktury komunikacyjnej oraz poprawa dostępności i atrakcyjności transportu zbiorowego:
- Kierunki działań:
 - współpraca z zarządem dróg powiatowych i wojewódzkich przy ich przebudowie, rozbudowie i modernizacji,
 - modernizacja i poprawa stanu technicznego istniejącej gminnej infrastruktury drogowej – budowa, przebudowa, rozbudowa, zmiana nawierzchni i modernizacja dróg,
 - budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej: chodników, oświetlenia ulicznego,

- modernizacja i poprawa oznakowania istniejących i budowa nowych ścieżek rowerowych,
 - poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego,
 - modernizacja i poprawa oznakowania (w tym także poziomego),
 - poprawa bezpieczeństwa na skrzyżowaniach,
 - zwiększenie ilości miejsc parkingowych,
 - zapewnienie dostępności przystanków komunikacji zbiorowej,
 - przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu,
 - ograniczenie emisji CO₂ poprzez zwiększenie udziału ekologicznych środków transportu.
- Cel operacyjny I.2 Rozbudowa systemów wodno-kanalizacyjnych:
- Kierunki działań:
- budowa szamb lub oczyszczalni przydomowych przy zachowaniu odpowiednich warunków gruntowo-wodnych,
 - budowa i modernizacja sieci wodociągowej,
 - modernizacja stacji uzdatniania wody,
 - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej,
 - budowa oczyszczalni ścieków.
- Cel operacyjny I.3 Poprawa warunków w zakresie gospodarki przestrzennej:
- Kierunki działań:
- inwentaryzacja gruntów, bazy lokalowej, infrastruktury towarzyszącej mającej potencjał do wykorzystania i inwestycji w działalności gospodarczej w celu uwzględnienia jej w ofercie inwestycyjnej,
 - tworzenie kolejnych i aktualizowanie istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - uzbrajanie terenów stref potencjalnej aktywności gospodarczej,
 - systematyczne wyznaczanie terenów pod budownictwo jednorodzinne,
 - rozwój terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz poprawa standardu istniejących zasobów mieszkaniowych,
 - tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem infrastruktury turystycznej, wskazujących funkcje kluczowych dla gminy obszarów o wysokich walorach przyrodniczych z uwzględnieniem uwarunkowań ich ochrony, w celu odpowiedniego zorganizowania ruchu turystycznego i okołoturystycznego.
- Cel operacyjny I.4 Rozwój infrastruktury i technologii informacyjno – komunikacyjnych:

- Kierunki działań:
 - zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie gminy,
 - zapewnienie powszechnego dostępu do e-usług i e-administracji,
 - nawiązanie współpracy z partnerami świadczącymi nowoczesne usługi telekomunikacyjne.

Cel strategiczny II. Zwiększenie kreatywności i konkurencyjności mieszkańców, zmniejszenie skali występujących problemów społecznych

- Cel operacyjny II.1 Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu:
- Kierunki działania:
 - zapewnienie sprawnego systemu pomocy społecznej,
 - tworzenie, udoskonalanie i realizacja programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu,
 - współpraca przy wdrażaniu programów przeciwdziałania bezrobociu, wsparcie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy,
 - wprowadzenie działań mających na celu ograniczenie patologii społecznych poprzez profilaktykę, np. grupy wsparcia, profesjonalne doradztwo prawne, zawodowe, pomoc psychologiczną, poradnictwo, mediacje i inne,
 - wsparcie opieki nad dziećmi (dostęp do usług przedszkolnych i opieki nad małym dzieckiem, rozwój działalności żłobka) oraz nad osobami starszymi (formy instytucjonalne, rodzinne, pomoc sąsiedzka i inne),
 - wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową społeczności wiejskiej oraz działań mających na celu zwiększenie adaptacji do nowych zawodów i mobilności mieszkańców,
 - podnoszenie kwalifikacji mieszkańców, w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego, handlu i rzemiosła oraz zawodów nierolniczych, kształtowanie postaw rynkowych i innowacyjnych,
 - budowanie przyjaznej polityki dla przedsiębiorców inwestujących w zawodowy rozwój zasobów ludzkich i system szkoleń,
 - zwiększenie absorpcji środków z Unii Europejskiej na programy służące podnoszeniu kwalifikacji osób pozostających bez pracy,
 - zapewnienie opieki nad osobami starszymi,
 - wspieranie działań służących opiece na odległość nad najstarszymi mieszkańcami gminy.

- Cel operacyjny II.2. Podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych społeczności:
- Kierunki działania:
 - stymulowanie wymiany doświadczeń w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do życia zawodowego,
 - organizacja zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych,
 - wspieranie i promocja innowacyjnych form kształcenia (np. e-edukacja),
 - organizacja i umożliwienie przeprowadzenia kursów komputerowych dla kobiet, osób długotrwale bezrobotnych i osób starszych,
 - organizacja kursów udzielania pierwszej pomocy,
 - podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników urzędu gminy, w tym w zakresie zdolności cyfrowych.

- Cel operacyjny II.3. Poprawa poziomu opieki zdrowotnej:
- Kierunki działania:
 - poprawa jakości i dostępu do usług pielęgniarskich i stomatologicznych także w szkołach,
 - zwiększenie liczby etatów dla psychologów,
 - poprawa dostępu do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej,
 - rozwój opieki długoterminowej i geriatrycznej,
 - zwiększenie dostępności do usług fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych.

- Cel operacyjny II.4. Podniesienie jakości usług oraz poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej:
- Kierunki działania:
 - rozwój systemu opieki nad małym dzieckiem (żłobków, punktów żłobkowych), wspieranie powstania rodzinnych dziennych punktów opieki nad dzieckiem na terenie gminy,
 - rozwój różnych form wychowania przedszkolnego,
 - dostosowanie ilości placówek przedszkolnych i żłobkowych oraz godzin ich funkcjonowania do potrzeb mieszkańców oraz poprawa dostępności tych miejsc,
 - racjonalizacja struktury placówek oświatowych w zależności od zmian struktury demograficznej,

- podniesienie jakości oferty edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie jej do zmieniających się potrzeb lokalnej społeczności (uzupełnienie o zajęcia korekcyjne, językowe, prozdrowotne, proekologiczne, sportowe i inne),
 - stymulowanie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na projekty skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym i żłobkowym.
- Cel operacyjny II.5 Rozwój i poszerzenie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych, stworzenie profesjonalnej oferty:
- Kierunki działania:
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury bazy oświatowej oraz doposażenie w sprzęt komputerowy, audiowizualny i pomoce dydaktyczne,
 - rozwój oferty Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki,
 - zapewnienie wysokiego poziomu usług edukacyjnych oraz stworzenie oferty edukacji pozaszkolnej (zajęcia pozalekcyjne, sportowe, kursy, zajęcia taneczne, aktorskie i inne) na bazie gminnych placówek oświatowych i kulturalnych skierowane do dzieci, dorosłych, osób starszych, niepełnosprawnych,
 - wspieranie młodzieży najzdolniejszej (system nagród i stypendiów),
 - wsparcie młodzieży mniej uzdolnionej (dodatkowe zajęcia wyrównawcze),
 - budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej,
 - wspieranie form aktywności ruchowej dla dzieci i młodzieży,
 - wspierania działania miejsc spędzania czasu wolnego, rekreacji, rozwijania zainteresowań, a także integracji lokalnej społeczności,
 - wzmocnienie współpracy i przedsięwzięć społecznych lokalnie działających podmiotów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego,
 - poszukiwanie nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych, osób starszych w tym osób z niepełnosprawnością,
 - likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo i niedowidzących,
 - poszerzenie istniejącej oferty dla mieszkańców gminy (organizacja wystaw, koncertów, promocja czytelnictwa i uzupełnienie punktów bibliotecznych) z uwzględnieniem włączenia w przedsięwzięcia kulturalne osób niepełnosprawnych oraz starszych,
 - promocja sportu i aktywnego wypoczynku, wspieranie działalności klubów sportowych, zwiększenie ilości animatorów sportowych, trenerów,
 - zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych,

- zagospodarowanie terenów rekreacyjnych, w tym budowa plaż, kąpielisk, wież widokowych.
- Cel operacyjny II.6 Rozwijanie tożsamości i zwiększanie integracji społeczności lokalnej:
- Kierunki działania:
 - współpraca w zakresie ochrony zabytków oraz miejsc pamięci,
 - integracja mieszkańców wokół działalności organizacji trzeciego sektora,
 - wspieranie inicjatyw oddolnych organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,
 - wdrożenie systemu działań aktywizujących osoby starsze oraz kultywowanie tradycji i tożsamości lokalnej społeczności,
 - promocja postaw prospołecznych i obywatelskich,
 - stworzenie integracji międzypokoleniowej poprzez wspólne uczestnictwo w: spotkaniach, wyjazdach integracyjnych, organizację dnia dziecka, dnia dziadka i babci, organizację bali charytatywnych, festynów, zbiórek,
 - wdrożenie działań przeciwko dyskryminacji w tym ze względu na płeć czy poziom sprawności,
 - wdrożenie działań mających na celu integrację mieszkańców gminy z nowo osiedlonymi,
 - poprawa estetyki przestrzeni, tworzenie „serc miejscowości”, placów zabaw, skwerów i innych jako miejsc spędzania wolnego czasu dzieci, młodzieży i dorosłych,
 - wspieranie i promowanie działalności kół gospodyń wiejskich,
 - wspieranie i promowanie lokalnych twórców,
 - wspieranie i promowanie tradycji mniejszości narodowych,
 - promowanie lokalnych produktów.
- Cel operacyjny II.7 Budowanie i upowszechnianie społeczeństwa informacyjnego:
- Kierunki działania:
 - zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie gminy,
 - wspieranie realizacji kursów komputerowych szczególnie dla osób długotrwale bezrobotnych, kobiet i osób starszych,
 - współdziałanie w zakresie umożliwienia rozwoju e-administracji, e-edukacji, e-zdrowia, e-bezp.

Cel strategiczny III. Rozwój infrastruktury wykorzystywanej na cele gospodarcze, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców

- Cel operacyjny III.1 Rozwój i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw:
- Kierunki działania:
 - wsparcie wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego gminy,
 - wsparcie zróżnicowania działalności gospodarczej w kierunku działalności nierolniczej,
 - zapewnienie mikro, małym i średnim przedsiębiorcom wsparcia instytucjonalnego, pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskania środków na utworzenie lub rozwój firmy, w tym środków z Powiatowego Urzędu Pracy, środków przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich i innych funduszy Unii Europejskiej,
 - wsparcie i promocja postaw przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy.

- Cel operacyjny III.2 Wsparcie rozwoju sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła:
- Kierunki działania:
 - stymulowanie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy centrum usług, handlu, gastronomii i rzemiosła poprzez aktywne poszukiwanie inwestorów,
 - pomoc w zakresie pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla przedsiębiorców, stworzenie profesjonalnego doradztwa,
 - wsparcie rozwoju usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła wysokiej jakości poprzez promocję nowoczesnych technologii,
 - promocja lokalnych produktów.

- Cel operacyjny III.3 Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz innowacyjne ich wykorzystanie:
- Kierunki działania:
 - wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej,
 - budowa ścieżek edukacyjnych oraz edukacyjno-rekreacyjnych,
 - budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, rozbudowa istniejących szlaków turystycznych,
 - wspieranie rozwoju oferty usługowej wzdłuż szlaków turystycznych,
 - budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo,

- współpraca z partnerami w zakresie zagospodarowania terenów atrakcyjnych do rozwoju turystyki i rekreacji (wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne),
- wspieranie utworzenia wraz z innymi gminami zintegrowanej informacji turystycznej i promocji gminy,
- poprawa oznakowania atrakcji turystycznych gminy oraz dróg dojazdowych,
- wykorzystanie potencjału lokalnych kapel, zespołów ludowych, śpiewaczych, a także zdefiniowanych produktów turystycznych do promocji turystycznej gminy,
- stworzenie spójnej, kompleksowej oferty turystycznej z uwzględnieniem turystyki kulturowej, aktywnej, rekreacyjnej, specjalistycznej, jak również konferencyjnej,
- organizacja rajdów pieszych, rowerowych i ich promocja,
- rozwój gminnej infrastruktury turystycznej;
- nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej, wojewódzkimi i centralnymi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty.

Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych

- Cel operacyjny IV.1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego, racjonalna gospodarka zasobami oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców:
- Kierunki działań:
 - zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych, istniejących na terenie gminy cieków wodnych i użytków zielonych,
 - uporządkowanie systemu odprowadzania wód opadowych,
 - dalsza realizacja programu usuwania azbestu,
 - wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
 - wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi,
 - promocja i wspieranie ekologicznych przedsięwzięć inwestycyjnych,
 - budowa, rozbudowa i modernizacja systemów wodociągowych,
 - rozbudowa/modernizacja stacji uzdatniania wody,
 - budowa szamb na terenach o rozproszonej zabudowie lub oczyszczalni przydomowych przy zachowaniu odpowiednich warunków gruntowo-wodnych,
 - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej,
 - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - budowa oczyszczalni ścieków,
 - prowadzenie i monitorowanie racjonalnej gospodarki odpadami,

- edukacja mieszkańców z zakresu naturalnych zasobów środowiska oraz ich ochrony,
 - wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych,
 - termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów indywidualnych i budynków wielorodzinnych i innych;
 - zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
 - zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska,
 - monitorowanie oraz przeciwdziałanie tworzeniu dzikich wysypisk śmieci,
 - zmeliorowanie użytków rolnych dla zwiększenia retencji glebowej, nie pogarszając stanu środowiska, z uwzględnieniem konieczności osiągnięcia celów środowiskowych w jednolitych częściach wód,
 - promocja Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,
 - budowa sieci gazowniczej,
 - zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
 - retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
 - realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększenia lub odtwarzania naturalnej retencji,
 - zwiększanie retencji zlewniowej na gruntach leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych,
 - wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych,
 - opracowanie lub aktualizacja dokumentów strategicznych z zakresu ochrony środowiska, w tym obejmujących zagadnienia gospodarki wodami,
 - doposażenie jednostek OSP, w tym poprzez zakup pojazdów,
 - zapewnienie drożności cieków,
 - przeprowadzanie na terenie gminy kursów pierwszej pomocy,
 - analiza skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i rekomendacja zmian (dotyczy szczególnie zagrożenia powodziowego),
 - wdrożenie systemu monitorowania i gromadzenia informacji o podtopieniach i ich skutkach na obszarach zurbanizowanych i użytków rolnych.
- Cel operacyjny IV.2 Renowacja i ochrona dziedzictwa historycznego i obiektów zabytkowych:
- Kierunki działań:

- odnowa i konserwacja obiektów zabytkowych i historycznych przy współudziale partnerów prywatnych, publicznych oraz trzeciego sektora z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej i innych dotacji,
 - ochrona dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenie roli zabytków w ofercie turystycznej gminy.
- Cel operacyjny IV.3 Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii:
- Kierunki działań:
- zwiększenie udziału innowacyjnych technologii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,
 - promocja innowacyjnych technologii grzewczych jako naturalnego źródła energii cieplnej i jej pozytywnego wpływu na środowisko naturalne,
 - wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie gminy,
 - modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego,
 - zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska.
- Cel operacyjny IV.4 Promocja ochrony środowiska, postaw proekologicznych i zdrowego trybu życia:
- Kierunki działań:
- zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców, w szczególności edukacji ekologicznej,
 - organizacja zajęć terenowych dla uczniów placówek oświatowych w ekologicznych gospodarstwach rolnych,
 - wdrożenie w placówkach oświatowych zajęć z zasad prawidłowego odżywiania i upowszechniania kultury sportu,
 - promocja ochrony środowiska i zdrowego trybu życia,
 - organizacja akcji sprzątnięcia świata,
 - organizacja akcji informacyjnych,
 - organizacja konkursów o tematyce przyrodniczej i ekologicznej.

Sformułowane powyżej strategiczne kierunki rozwoju gminy wynikają z założenia, że stabilna i długofalowa realizacja opracowanych celów strategicznych i operacyjnych przyniesie wymierne efekty poprawy jakości życia mieszkańców. Kształt merytoryczny strategii rozwoju gminy stanowi i opisuje kierunkowe działania gminy, które docelowo zapewnią jej oczekiwany zrównoważony wieloaspektowy rozwój.

3.4. PLANOWANE PROJEKTY

W czasie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Przerośl będą realizowane różne zadania. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Projekty planowane do realizacji na terenie gminy do 2030 r.

Nazwa planowanego działania-zadanie	Termin realizacji	Planowany koszt (zł)	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Źródła finansowania (środki własne/dofinansowanie)
Montaż instalacji OZE: -SUV w Śmieciuchówce, SUV w Przerośli, -budynek komunalny w Przerośli	2024 r.- 2030 r.	700.000,00	Gmina Przerośl	Program fundusze unijne, fundusze krajowe, środki własne
Rozbudowa i przebudowa dróg wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w miejscowości Przerośl, gm. Przerośl (ulice przy blokach)	2024 r.	1.324.732,14	Gmina Przerośl	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznnych Nr Edycja6PGR/2023/1658/P olskiŁad, środki własne
Przebudowa drogi gminnej w m. Krzywólka, gm. Przerośl	2024 r.	1.358.132,53	Gmina Przerośl	Polski Ład, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, środki własne
Rozbudowa i przebudowa dróg gminnych Nr 101815B, Nr 101837B, Nr 101851B wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, gm. Przerośl	2024	6.762.000,00	Gmina Przerośl	Rządowy Fundusz Polski Ład; Program Inwestycji Strategicznnych Nr edycja8/2023/2448/PolskiŁ ad, środki własne
Budowa kładek i ścieżek edukacyjno- rekreacyjnych- zagospodarowanie terenu przy ul. Holendry wraz z możliwością budowy zbiornika retencyjnego	2026- 2030	2.000.000,00	Gmina Przerośl	Środki UE, środki własne
Przebudowa oczyszczalni ścieków	2025- 2026	5.000.000,00	Gmina Przerośl	Środki UE, środki własne
Przebudowa świetlicy-remizy OSP w miejscowości Rakówek	2025- 2027	1.500.000,00	Gmina Przerośl	Środki UE, środki własne

Nazwa planowanego działania-zadanie	Termin realizacji	Planowany koszt (zł)	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Źródła finansowania (środki własne/dofinansowanie)
Budowa windy GOKSiT, budowa wyjścia od strony placu zabaw oraz tarasu.	2025-2026	600.000,00	Gmina Przerośl	środki PFRON, środki własne
Rewitalizacja układu przestrzennego parku wiejskiego, wpisanego do rejestru zabytków, działka nr 203 w m. Przerośl, gm. Przerośl	2024 r.	700.000,00	Gmina Przerośl	Rządowy Fundusz Polski Ład Nr RPOZ/2022/1774/Polski Ład, środki własne
Realizacja projektu pn. „Szlak fortyfikacji Polski wschodniej”	2025-2026	1.200.000,00	Gmina Przerośl, Województwo Warmińsko-Mazurskie	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027, środki własne
Rewitalizacja i zagospodarowanie terenu po byłej żwirowni, działka nr 504 w miejscowości Przerośl + Romanówka, działka nr 5/13 w miejscowości Romanówka	2026-2030	3.000.000,00	Gmina Przerośl	Fundusze Europejskie, środki własne
Rozbudowa, budowa dróg gminnych w miejscowości Kolonia Przerośl, Nowa Przerośl	2026-2030	8.000 000,00	Gmina Przerośl	Dofinansowanie z Funduszy Krajowych i Unijnych, środki własne.
Przebudowa sieci wodociągowych	2027-2030	2.000 000,00	Gmina Przerośl	Dofinansowanie z Funduszy Krajowych i Unijnych, środki własne.
Rozbudowa infrastruktury turystycznej (budowa plaży, kempingów, pól namiotowych, itp. Na terenie Gminy Przerośl	2027-2030	1 000 000,00	Gmina Przerośl	Dofinansowanie z Funduszy Krajowych i Unijnych, środki własne.
Budowa żłobka	2027-2030	2 000.000,00	Gmina Przerośl	Dofinansowanie z Funduszy Krajowych i Unijnych, środki własne.
Wymiana oświetlenia ulicznego na ledowe	2026-2027	1 000.000,00	Gmina Przerośl	Dofinansowanie z Funduszy Krajowych i Unijnych, środki własne.

Źródło: dane Gminy Przerośl

4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

W celu monitorowania realizacji określonych w Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 celów, określono następujące mierniki:

Cel strategiczny I. Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej niezbędnej do dalszego rozwoju gminy:

- długość wyremontowanych i zmodernizowanych dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich (km),
- długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych (km),
- długość zmodernizowanej sieci elektrycznej (km),
- ludność korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej w % ludności ogółem (%),
- liczba miejsc parkingowych (szt.),
- liczba rozbudowanych/zmodernizowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb (szt.),
- liczba wybudowanych zbiorczych oczyszczalni ścieków (szt.),
- liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków (szt.),
- długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (km),
- liczba opracowanych/zaktualizowanych planów zagospodarowania przestrzennego (szt.),
- powierzchnia terenów inwestycyjnych (ha),
- powierzchnia terenów przeznaczonych na rozwój funkcji turystycznej (ha),
- liczba wdrożonych e-usług (szt.),
- liczba zakupionych ekologicznych autobusów (szt.).

Cel strategiczny II. Zwiększenie kreatywności i konkurencyjności mieszkańców, zmniejszenie skali występujących problemów społecznych:

- liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych (osoba),
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej (osoba),
- liczba dzieci w przedszkolach (osoba),
- liczba dzieci w punktach żłobkowych/ żłobkach (osoba),
- liczba żłobków (szt.),
- liczba etatów w szkołach dla psychologów (szt.),
- liczba punktów oferujących wsparcie psychologiczne (szt.),

- liczba działających świetlic wiejskich (szt.),
- liczba działających domów pomocy społecznej (szt.),
- wartość inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wyposażania placówek edukacyjnych (w tym sprzętu technologii teleinformatycznych) (PLN),
- liczba osób korzystających z pomocy dotyczącej dowozu do lekarzy, punktów poboru badań laboratoryjnych, wizyt typowo specjalistycznych (osoba),
- liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.),
- liczba godzin zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych (godzina),
- liczba godzin zorganizowanych zajęć dla osób dorosłych (godzina),
- liczba wydarzeń służących integracji międzypokoleniowej (szt.),
- liczba wybudowanych/zmodernizowanych nowych elementów infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (szt.),
- powierzchnia zagospodarowanych terenów o potencjale rekreacyjnym (m²),
- liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo (szt.),
- liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób starszych (szt.),
- liczba zorganizowanych imprez sportowych (szt.),
- liczba stworzonych lub zmodernizowanych terenów rekreacyjnych (szt.),
- liczba działających na terenie gminy kół gospodyń wiejskich (szt.),
- liczba osób objętych działaniami służącymi poprawie opieki nad najstarszymi mieszkańcami gminy (osoba),
- liczba osób z grup defaworyzowanych objętych pod opieką domów opieki społecznej (osoba),
- liczba punktów oferujących usługi fizjoterapeutyczne i rehabilitacyjne (szt.),
- liczba punktów oferujących usługi stomatologiczne (szt.),
- liczba punktów oferujących usługi ginekologiczne (szt.).

Cel strategiczny III. Rozwój infrastruktury wykorzystywanej na cele gospodarcze, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców:

- liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.),
- liczba gospodarstw rolnych zrzeszonych w grupach producenckich i kooperacyjnych (szt.),
- liczba utworzonych miejsc pracy poza rolnictwem (szt.),
- liczba zakładów przetwórstwa rolno - spożywczego i rzemiosła (szt.),
- liczba przeprowadzonych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym – szkoleń, warsztatów, konferencji (szt.),

- liczba obiektów prowadzących obsługę ruchu turystycznego, w tym gospodarstw agroturystycznych (szt.),
- wartość inwestycji przeznaczonych na budowę i modernizację infrastruktury turystycznej (PLN),
- liczba instytucji i podmiotów zaangażowanych w tworzenie i funkcjonowanie systemu promocji inwestycyjnej i gospodarczej gminy (szt.),
- liczba rozbudowanych szlaków turystycznych (szt.),
- liczba wybudowanych punktów widokowych i parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo (szt.),
- liczba promowanych lokalnych produktów (szt.).

Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych:

- liczba rozbudowanych/zmodernizowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb (szt.),
- długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (km),
- liczba rozbudowanych/zmodernizowanych/wybudowanych oczyszczalni ścieków (szt.),
- liczba obiektów użyteczności publicznej, w których przeprowadzono termomodernizację (szt.),
- liczba obiektów indywidualnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.),
- liczba odnowionych obiektów zabytkowych i historycznych (szt.),
- liczba gospodarstw domowych korzystających z ekologicznych technologii grzewczych (szt.),
- liczba powstałych na terenie gminy źródeł energii odnawialnej (szt.),
- powierzchnia zrekultywowanych terenów przyrodniczo zdegradowanych (ha),
- liczba zorganizowanych działań podnoszących świadomość ekologiczną (konkursy, akcje informacyjne) (szt.),
- liczba godzin zorganizowanych zajęć z pierwszej pomocy (godzina),
- liczba wyposażonych jednostek OSP (szt.),
- liczba zakupionych samochodów do OSP (szt.),
- powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych (ha),
- powierzchnia obszarów możliwych do wykorzystania do zwiększenia retencji na gruntach rolnych (ha),
- ilość zagospodarowanych wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (m³),

- ilość przeprowadzonych analiz skuteczności systemu zarządzania ryzykiem (szt.),
- ilość wdrożonych systemów monitorowania i gromadzenia informacji o podtopieniach (szt.).

5. WYMIAR PRZESTRZENNY STRATEGII

5.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL

Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej służy zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, włączając w to kierunki rozwoju oraz poszczególne zadania inwestycyjne. Wynika on przede wszystkim z zapisów projektu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl” oraz pozostałych dokumentów planistycznych opracowanych na poziomie regionalnym tj. Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej stworzony został w oparciu o elementy stanowiące aspekty struktury gminy takie jak:

- System przyrodniczy,
- System osadniczy,
- System transportowy,
- Kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny i przewagi konkurencyjne gminy,
- Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej gminy.

System przyrodniczy

Na terenie Gminy Przerośl występują liczne obszary chronione:

- część parku krajobrazowego: Suwalski Park Krajobrazowy;
- 3 obszary chronionego krajobrazu: Dolina Błędzianki, Pojezierze Północnej Suwalszczyzny, Dolina Rospudy;
- rezerwat przyrody „Jezioro Hańcza”;
- użytek ekologiczny „Łanowicze”;
- 3 obszary NATURA 2000: Ostoja Suwalska, Dolina Górnej Rospudy, Jeleniewo;
- pomniki przyrody.

Przez teren gminy przebiega także korytarz ekologiczny GKPn-4A Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka.

Ważne jest utrzymanie istniejącej ochrony prawnej obszarów i obiektów o wysokich wartościach przyrodniczych.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego zakłada się zalesianie gruntów marginalnych z priorytetem gmin objętych „Krajowym Programem Zwiększania Lesistości” (w tym na terenie Gminy Przerośl).

System osadniczy

W skład Gminy Przerośl wchodzi 24 miejscowości, z których najwięcej mieszkańców posiada Przerośl – siedziba władz gminnych, zaś miejscowościami charakteryzującymi się najmniejszym potencjałem ludnościowym są Przystajne oraz Wersele.

Na terenie gminy może istnieć potrzeba rezerwowania dodatkowych terenów pod zabudowę mieszkaniową (choć w niewielkim stopniu) oraz pod zabudowę usługową, przemysłową i związaną z rekreacją. Rezerwa terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową winna być zaspokojona w granicach terenów zwartej zabudowy poszczególnych miejscowości, uzupełniona o nowe tereny głównie na bazie obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej oraz w miejscowych planach będących w trakcie opracowania oraz planowanych w przyszłości do opracowania. Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę usługową i przemysłową może nie być uzależnione od lokalnego zapotrzebowania i może dynamicznie rosnąć. W związku z możliwym rozwojem terenów zakładów produkcyjnych i przemysłowych, konieczne jest rezerwowanie nowych terenów z przeznaczeniem na te cele. Predysponowane są w tym względzie tereny położone poza obszarami struktur osadniczych i w powiązaniu z drogami wojewódzkimi, na bazie np. istniejących dróg powiatowych i gminnych.

Kształtowanie zwartych struktur osadniczych i usługowych należy realizować zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

System transportowy

Położenie komunikacyjne gminy zostało w pełni przeanalizowane w Diagnostyce w rozdziale 2.3.

Ponadlokalny charakter mają:

- szlaki rowerowe

Przez teren gminy przebiegają też szlaki piesze.

Stan dróg powinien być na jak najlepszym poziomie. W tym celu warto przeprowadzać prace modernizacyjne i w razie potrzeby naprawcze. Drogi powinny łączyć wszystkie wsie z zewnętrznymi i wewnętrznymi miejscami zainteresowania mieszkańców.

Potencjał gminy

Na obszarze Gminy Przerośl występują elementy o charakterze ponadlokalnym, które mogą stać się potencjałem do rozwoju omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Zaliczyć do nich można:

- infrastrukturę transportową,
- infrastrukturę telekomunikacji i teleinformatyki: Sieć Szerokopasmowej Polski Wschodniej,
- infrastrukturę elektroenergetyczną,

- obszary ochrony przyrody.

Energia elektryczna dla odbiorców na terenie Gminy Przerośl dostarczana jest ze stacji transformatorowych 110/20 kV w Filipowie i Suwałkach, zasilanych dwustronnie liniami napowietrznymi 110 kV z państwowych sieci wysokich napięć oraz z rozdzielni 20/20 kV w Wiżajnach. Linie średnich napięć 20 kV doprowadzone są do stacji transformatorowych (SN/nn) 20/0,4 kV, z których liniami niskiego napięcia napowietrznymi i kablowymi bezpośrednio zasilani są odbiorcy.

Kluczowe elementy budujące potencjał i przewagi konkurencyjne gminy

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy identyfikuje się kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny oraz przewagę konkurencyjną gminy, przez co stanowią one szczególnie istotne miejsca, obiekty czy dziedziny w zakresie jej rozwoju. Zagadnienia, które mogły zostać przedstawione w sposób przestrzenny umieszczone zostały na modelu, natomiast pozostałe elementy znalazły się w jego części opisowej.

Ośrodek gminny – stanowi on obszar największego rozwoju gminy, w obrębie którego następować będzie wzrost usług oraz przewagi konkurencyjnej gminy. Część zabudowy wymaga modernizacji i/lub rozbudowy oraz przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych. Warto dbać o rozwój odnawialnych źródeł energii.

Obszary o potencjale dla rozwoju turystyki w tym agroturystyki – to szczególnie obszary położone na terenach chronionych lub ich sąsiedztwie oraz posiadających walory historyczne. Powierzchnie leśne sprzyjają okresowej zabudowie letniskowej oraz agroturystycznej.

Poprawa jakości dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą – szczególnie ważna, z punktu widzenia rozwoju sieci transportowej w gminie, jest także systematyczna poprawa jakości dróg, chodników, ścieżek rowerowych i oświetlenia. Działania te wpłyną na zwiększenie mobilności mieszkańców oraz przebywających na terenie gminy turystów, a także spowodują zwiększenie bezpieczeństwa na terenie gminy.

Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej – dla podnoszenia atrakcyjności zamieszkania w gminie, zwiększania jakości życia mieszkańców oraz ochrony istniejących zasobów wodnych, szczególnie ważnym zadaniem jest systematyczne podnoszenie jakości gospodarki komunalnej w gminie. W Strategii zaplanowano działania mające na celu poprawę jej jakości i funkcjonowania, a także zapewnieniem odpowiedniego odbierania i oczyszczania ścieków.

Rozwój odnawialnych źródeł energii, zwiększenie wykorzystania ekologicznych źródeł energii – dla zwiększenia atrakcyjności gminy konieczna jest realizacja zadań mających na celu zmniejszenie niskiej emisji generowanej przez nieekologiczne źródła ogrzewania domów. W tym celu w ramach Strategii zaplanowano przedsięwzięcia mające na celu zachęcenie mieszkańców do korzystania z odnawialnych źródeł energii oraz wymiany źródeł ciepła na ekologiczne. Ważna w tym zakresie będzie także edukacja mieszkańców.

Ochrona obszarów chronionych – działania inwestycyjne realizowane na terenach chronionych muszą być zgodne z zasadami panującymi na ich terenie. Z tymi terenami łączą się różne ograniczenia lecz jednocześnie mogą one stanowić jedna z atrakcji przyciągającą turystów i potencjalnych nowych mieszkańców.

Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

W Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 uwzględnia się ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie zawarte w dokumentach strategicznych ustalonych na poziomie województwa. Wzięto także pod uwagę zapisy „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przerośl”.

Na terenie gminy występują obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody oraz korytarze ekologiczne stanowiące sieć ekologiczną województwa (opisane w rozdziale 2.1.4. Walory przyrodnicze, zagrożenia naturalne).

Na terenie Gminy Przerośl odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości. Zgodnie z zapisami „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przerośl” na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego zostały zainwentaryzowane 3 osuwiska, wszystkie wzdłuż dolin rzecznych Błędzianki i Czarnej Hańczy

Na terenie gminy występuje ryzyko powodziowe. Występuje też zagrożenie suszą.

Zgodnie ze „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przerośl” przez teren gminy przewiduje się przebieg trasy rowerowej o znaczeniu międzyregionalnym: Stańczyki – Przerośl – Filipów – Bakalarzewo – Raczki – Augustów. Projektuje się również otwarcie dla spływów kajakowych szlaku wodnego rzeką Bludzią i połączenie tego szlaku ze szlakiem rzeki Rospudy. Brak kanalizacji w Przelomce stwarza niebezpieczeństwo degradacji środowiska naturalnego w obliczu intensywnego ruchu.

W „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego” założono Rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Przerośli.

Strefy funkcjonalno – gospodarcze (zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl”)

1. Centrum gminne: wieś Przerośl, jako centrum wielofunkcyjne (administracja samorządowa, prężny ośrodek kultury oraz informacji turystycznej i biznesowej) – A. Przerośl posiada dobrą infrastrukturę – wodociąg, nowoczesna linia telekomunikacyjna, kanalizacja wraz z oczyszczalnią ścieków (wymagająca przebudowy), pozwala miejscowości na obsłużenie całorocznego intensywnego ruchu turystycznego i po spełnieniu pewnych warunków ruchu tranzytowego.

Kierunki rozwoju:

- Rozwój usług związanych z obsługą ruchu turystycznego lokalnego (tj. turystów zakwaterowanych na terenie Przerośli i pobliskich wsi) oraz ruchu tranzytowego w kierunku projektowanego przejścia granicznego.
- Poprawa wizerunku wsi z wykorzystaniem tradycji historycznej.
- Zakładanie kwater agroturystycznych, organizowanie wypoczynku całorocznego.
- Rozwój budownictwa rekreacyjnego. Alternatywnym rozwiązaniem dla parceli na sprzedaż pod zabudowę rekreacyjną jest zabudowa pensjonatowa oraz apartamenty rekreacyjne do wynajęcia.
- Konieczność rozbudowania sieci kanalizacyjnej na terenie całej gminy z priorytetem terenów o najbliższej zabudowie oraz położonych w sąsiedztwie jezior.
- Położenie nacisku na ochronę krajobrazu oraz rozwiązanie problemu utylizacji ścieków podczas realizacji zabudowy rekreacyjno wypoczynkowej.
- Wzmocnienie roli peryferyjnej części wsi jako obszaru stanowiącego zaplecze gospodarcze dla centralnej, rekreacyjnej strefy wsi.

2. Strefa łącznikowa pomiędzy centrum gminnym a obszarem intensywnego ruchu turystycznego związanego ze szlakiem wodnym jezior Kościelnego, Krzywólka i Przystajne. Wsie położone wzdłuż jednego z głównych traktów komunikacyjnych gminy: dróg Filipów – Przerośl i Przerośl – Dubeninki o rozmaitych funkcjach uwarunkowanych położeniem geograficznym i warunkami krajobrazowymi – B.

Zróżnicowana strefa funkcjonalna obejmująca wsie położone we wschodniej części gminy wzdłuż granicy obszaru Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Poszczególne wsie przedstawiają różną wartość pod względem walorów turystycznych i przyrodniczych. Najlepiej usytuowane pod tym względem są wsie, na których terenie znajdują się silne deniwelacje terenu.

3. Centrum agroturystyczne związane ze strefą ochrony Suwalskiego Parku Krajobrazowego dominująca rolę wsi Hańcza jako centrum ekoturystycznego oraz wsi

rozładowujących ruch turystyczny w południowo – zachodniej części otoczenia SPK. (wsie: Łanowicze, Iwaniszki i Kruszki powinny stanowić szlak usług turystycznych (ścieżki rowerowe, ścieżki dydaktyczne) łączących obszary turystyczne Gminy Filipów z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym – C.

Najatrakcyjniejsze i najwartościowsze przyrodniczo tereny gminy Przerośl, prawnie chronione w granicach Suwalskiego Parku Krajobrazowego.

Kierunki rozwoju:

Przeniesienie głównego ciężaru ruchu turystycznego na obszary poza Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, na których może być realizowana zabudowa wypoczynkowa w przeciwieństwie do terenów należących do Suwalskiego Parku Krajobrazowego.

- Stworzenie w Przelomce silnego ośrodka ruchu turystycznego będącego przeciwwagą dla położonych w północno wschodniej części Suwalskiego Parku Krajobrazowego Smolnik. Gwarantuje to równomierne i harmonijne korzystanie z zasobów przyrodniczych SPK i tym samym jego ochronę.

- Na obszarze Suwalskiego Parku Krajobrazowego dopuszczalny jest rozwój agroturystyki.

- Podniesienie Przelomki do rangi wsi letniskowej.

4. Obszar przyległy do przygraniczna związany z obsługą ruchu turystycznego w kierunku planowanego przejścia granicznego w Bolcach oraz obsługą ruchu turystycznego związanego z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym (wsie: Przelomka, Zarzecze) – D.

Obszar ten obejmujący wieś Przelomkę i Zarzecze. Obie miejscowości położone są przy drodze do wsi Wiżajny. W obydwu miejscowościach jest dość dobrze rozwinięta infrastruktura (wodociąg oraz linia telekomunikacyjna). Brak kanalizacji w Przelomce stwarza niebezpieczeństwo degradacji środowiska naturalnego w obliczu intensywnego ruchu. Wyznaczona została strefa rozwojowa w Przelomce jako lokalnym centrum kultury (skansen, ośrodek turystyczny, galeria).

5. Obszar ruchu agroturystycznego związanego ze strefą J. Boczno i rzeki Błędzianki oraz J. Wersele (wsie: Nowa Przerośl, Prawy Las, Wersele) – E.

Obszar ten można podzielić na dwie strefy: strefę J. Boczno oraz strefę rzeki Błędzianki.

Strefa J. Boczno jest doskonałym obszarem dla rozwoju ekoturystyki. Posiada dobre połączenie komunikacyjne z wsią Przerośl i może stanowić dobry punkt wypadowy dla jednodniowych wycieczek rowerowych na teren Litwy i Rosji (Kaliningrad). Ze względu na położenie poza trasami komunikacyjnymi o znaczeniu regionalnym, nie stanowi ona dogodnego obszaru dla rozwoju usług zaspokajających potrzeby miejscowej ludności. Dogodne warunki do rozwoju agroturystyki oferującej całoroczny wypoczynek.

Strefa związana z obszarem rzeki Błędzianki jest bardzo atrakcyjnym obszarem pod względem przyrodniczym i unikalnym zespołem krajobrazowym. Może on konkurować pod względem

walorów turystycznych i przyrodniczych z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym. Na obszarze tym najlepiej rozwijać agro- i eko- turystykę. Należy położyć nacisk na rozwój bazy wypoczynkowej w gospodarstwach rolnych. Polityka rozwoju agroturystyki w tym rejonie powinna być ukierunkowana na obsługę turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej. Rejon posiada wystarczający potencjał przyrodniczy i infrastruktury dla zapewnienia całorocznego wypoczynku.

Kierunki rozwoju:

- Zakładanie kwater agroturystycznych, organizowanie wypoczynku całorocznego.
- Konieczność rozbudowy infrastruktury, głównie doprowadzenie wodociągu oraz jednoczesna budowa kanalizacji lub inne rozwiązanie problemu ścieków gospodarczych i komunalnych.

6. Obszary o wiodącej funkcji rolniczej F1, F2 i F3.

Obszary o wiodącej funkcji rolniczej, a także w zakresie rolnictwa ekologicznego, wskazane zalesienia na słabych glebach i glebach narażonych na erozję. Zalecany rozwój przetwórstwa zwłaszcza produktów czystych ekologicznie dla zaopatrzenia rozwijających się pensjonatów i małych hoteli turystycznych. Obszar oznaczony F3 należy do rejonu o szczególnie korzystnych warunkach wietrznych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Kierunki rozwoju:

- Rozwój rolnictwa i wsi wielofunkcyjnych.
- Rozwój rolnictwa i warzywnictwa ekologicznego.
- Rozwój programów wiążących rolnictwo z ochroną środowiska naturalnego np. retencją wód, ochroną bioróżnorodności, zalesieniem, przeciwdziałaniem erozji gleb.
- Rozwój przetwórstwa zwłaszcza produktów czystych ekologicznie (możliwości eksportu).
- Rozwój gospodarki leśnej.
- Rozwój usług.
- Możliwość realizacji ferm wiatrowych na obszarach południowo-wschodnich, w strefie oznaczonej symbolem F3.

W strefach funkcjonalnych C do F ze względu na dobre warunki wietrzności powyżej 6 m/sek, w „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przerośl” wyznaczono obszary, na których rozmieszczone mają być urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Kierunki rozwoju:

- Możliwość lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz z urządzeniami towarzyszącymi - po przeprowadzeniu specjalistycznych analiz wykazujących brak ich znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze i krajobraz.

- Możliwość lokalizacji biogazowni przy ustaleniu braku ich znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi.
- Możliwość realizacji rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej.

Strefy funkcjonalne i obszary rozwojowe:

- 1) Suwalski Park Krajobrazowy – strefa ochrony najcenniejszych zasobów, wyłączona z inwestowania poza zabudowę niezbędną dla funkcjonowania gospodarstw rolniczych.
- 2) Otulina SPK – strefa ochrony SPK, możliwość nowej zabudowy zgodnie z planem ochrony SPK i według zasad opracowanych w studium oraz w planie miejscowym.
- 3) Strefa funkcjonalna – związana z ochroną SPK od nadmiernego obciążenia ruchem turystycznym o charakterze masowym. Skoordynowana systemowo we wszystkich gminach otoczenia Parku, tzn. Przerośl, Wiżajny, Jeleniewo, Rutka Tartak. W Gminie Przerośl przebiega wzdłuż zachodniej i południowej granicy Parku, przez wsie Przełomka, Zarzecze oraz Hańcza, Kruszki aż do obszaru wsi Łanowicze. W strefie otaczającej Park przewiduje się rozwój usług turystycznych w postaci pensjonatów szczególnie agroturystycznych, kawiarni małych restauracji, klubów i punktów informacji turystycznej, ośrodków sportowych (tenis, gry zespołowe, golf), miejsca postojowe i wypoczynkowe oraz punkty obsługi technicznej dla rowerzystów i narciarzy w zimie, parkingi dla samochodów szczególnie strzeżone. Ośrodki informacji i kultury, sprzedaż wydawnictw dla turystów, kluby rozrywki. Punkty postoju bryczek, wynajmu fachowych przewodników, organizacja wycieczek. Proponowana linia sezonowa komunikacji mikrobusowej tworzącej zamkniętą pętlę wokół Parku, ewentualnie z dojazdem na Dworzec PKP w Suwałkach.
- 4) Strefa rozwoju Centrum Gminnego – w zakresie administracji lokalnej, biznesu, informacji, oświaty i kultury usług dla mieszkańców, usług dla rolnictwa, turystyki i mieszkalnictwa.
- 5) Strefa zagospodarowania turystycznego brzegów Jeziora Bocznego i strefy ochrony Jeziora przed nadmiernym obciążeniem nadmiarem antropopresji. Obie strefy skoordynowane przestrzennie i funkcjonalnie.
- 6) Strefa rozwoju usług turystycznych nad J. Kościelnym, połączoną z zagospodarowaniem strefy przybrzeżnej dla celów ochrony przyrody i rozwoju niezbędnej infrastruktury turystycznej. Przy drodze infrastruktura dla obsługi podróżujących.
- 7) Strefa rozwoju usług turystycznych nad J. Łanowicze we wsi Łanowicze.
- 8) Strefa rozwoju usług turystycznych nad J. Krzywólka J. Przystajne dla obsługi ruchu turystycznego na trasie do Suwałk i w kierunku południowym.

Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy:

- a) Wyznaczenie obszarów rozwojowych, jako kompleksów terenów predysponowanych do zabudowy oraz terenów chronionych,

- b) Ochrona wód powierzchniowych przez odpowiednie zagospodarowanie brzegów jezior oraz przez stosowanie zasad ochrony gleb przed zanieczyszczeniami,
- c) Podniesienie jakości eksploatacji obiektów i obszarów środowiska kulturowego celu stworzenia podstaw do rozwoju agroturystyki, turystyki i wypoczynku,
- d) Kontynuowanie procesu budowy wodociągów i kanalizacji,
- e) Poprawa wyposażenia sołectw w urządzenia telekomunikacji,
- f) Stworzenie podstaw do podniesienia lesistości w gminie,
- g) Wyznaczenie terenów dla rozwoju działalności inwestorów,
- h) Systematyczna modernizacja sieci dróg w gminie, stosowanie nowoczesnych środków spowalniających ruch na drogach o dużym natężeniu,
- i) Rezerwacja terenu pod budowę ścieżek rowerowych w miejscowościach o dużym natężeniu ruchu drogowego.
- j) Tworzenie warunków przestrzennych i prawnych do rozwoju inwestycji związanych z pozyskiwaniem energii ze źródeł alternatywnych. (w tym: biogazowi, elektrowni wiatrowych, lokalizowanymi poza granicami Suwalskiego Parku Krajobrazowego).
- k) Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej.

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono na podstawie stworzonego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z przeprowadzoną analizą uwarunkowań przestrzennych w gminie:

1) Tereny zabudowane o wiodących funkcjach zabudowy mieszkaniowej:

Głównymi ustaleniami i rekomendacją dla obszarów zabudowy mieszkaniowej jest wytyczenie nowych miejsc rozwoju zabudowy jednorodzinnej z uwzględnieniem dostępu do usług i infrastruktury technicznej, zapewnienie odpowiedniej komunikacji zbiorowej, tworzenie stref wypoczynkowo-rekreacyjnych w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. Dopuszcza się lokalizację usług nieuciążliwych dla funkcji mieszkaniowej, ograniczonych do granic posiadanej działki budowlanej oraz rozwój zaplecza rekreacyjnego i terenów zielonych.

2) Tereny istniejącej zabudowy letniskowej, projektowane tereny zabudowy letniskowej:

Główną rekomendacją jest zezwolenie na lokalizację na tych terenach domków letniskowych, placów zabaw, parkingów, pomostów, elementów małej architektury, wyznaczonych miejsc ogniskowych, pól namiotowych (z doprowadzoną odpowiednią infrastrukturą techniczną), zieleni urządzonej.

3) Tereny użytkowane rolniczo:

Rekomenduje się zachowanie istniejących upraw rolnych oraz obszarów zielonych, przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej, wspieranie wykorzystywania nowoczesnych maszyn emitujących mniej zanieczyszczeń oraz wykorzystanie terenów rolniczych do prowadzenia gospodarstw agroturystycznych.

4) Tereny zieleni oraz miejsca aktywności:

Główną rekomendacją i ustaleniem jest stworzenie nowych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych. Nie należy zapominać także o istniejących już obszarach zielonych, stanowiących główny system przyrodniczy gminy, które wymagają systematycznej pielęgnacji i ochrony. Ważne jest także urządzenie nowych terenów zielonych. Należy zadbać o istniejące miejsca aktywności by mogły nadal spełniać swoje funkcje. Warto tworzyć ścieżki edukacyjne.

5) Tereny usług sportu i rekreacji:

Rekomenduje się dalszy rozwój i modernizację infrastruktury sportowej oraz zagospodarowanie i zabezpieczenie terenów wokół nich. Istnieje również potrzeba by zagospodarować tereny o potencjale rekreacyjnym. Warto również prowadzić prace służące rozbudowie infrastruktury rekreacyjno - turystycznej (budowa plaży, kempingów, pól namiotowych, itp.).

6) Tereny rozwoju zabudowy usługowej:

Rekomenduje się tworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych do świadczenia usług, tym usług turystycznych, zapewnienie dobrej komunikacji poprzez inwestycje w układ drogowy, komunikację zbiorową (przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu), trasy piesze oraz rowerowe. Istotne jest także zapewnienie odpowiedniej ilości miejsc parkingowych przy instytucjach oraz obiektach handlowo-usługowych, a także w miejscach turystycznych jak również zadbać o odpowiednie warunki w wydzielonych miejscach umożliwiających turystom nocleg.

Warto również przyciągać – pozyskiwać zewnętrznych inwestorów do gminy.

7) Infrastruktura techniczna:

Do ustaleń i rekomendacji w zakresie infrastruktury technicznej zaliczyć można przede wszystkim rozbudowę/przebudowę/modernizację sieci wodociągowej, przebudowę oczyszczalni ścieków jak również przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb a także poprawę stanu technicznego dróg. Niezbędne jest także zapewnienie lepszego

oświetlenia dróg, ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych jak również zadbanie o odpowiedni stan jezdni.

8) Sfera społeczna:

Do ustaleń i rekomendacji w zakresie sfery społecznej zaliczyć można dalszy wzrost zaangażowania i świadomości społecznej mieszkańców gminy, rozbudowę infrastruktury turystycznej, a także poprawę dostępności do infrastruktury zapewniającej zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców dla osób starszych i niepełnosprawnych. Istotny jest także rozwój systemu wsparcia najbardziej potrzebujących poprzez realizację działań aktywizujących i integrujących mieszkańców. Konieczny jest także rozwój działalności kulturalnej, w tym także zmodernizować i rozbudować budynki służące celom kulturalnym i społecznym. Warto również przeprowadzić prace poziom opieki nad osobami starszymi.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Przerośl zaprezentowano w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii.

LEGENDA	
	Granica gminy
	Granica sołectwa
	Istniejące stanowisko archeologiczne
	Złoże piasku w trakcie eksploatacji
	Złoże piasku i żwiru w trakcie eksploatacji
	Złoże żwiru w trakcie eksploatacji
	Istniejący pomnik przyrody
	Istniejący zabytek architektury
	Projektowane stanowisko flory chronionej
	Projektowane stanowisko fauny chronionej
	Projektowany punkt widokowy
	Istniejący cmentarz
	Istniejąca droga powiatowa
	Istniejący szlak turystyki pieszej
	Projektowany szlak turystyki wodnej
	Projektowana ścieżka dydaktyczna przez dolinę Kazikówki
	Projektowana ścieżka dydaktyczna przez doliny i lasy
	Projektowana ścieżka dydaktyczna rynną jezior przeroślańskich
	Projektowana ścieżka dydaktyczna wokół doliny Bledzianki
	Istniejąca strefa ochronna wokół zbiorników wodnych
	Suwalski Park Krajobrazowy
	Strefa ochronna Suwalskiego Parku Krajobrazowego
	Strefa chronionego krajobrazu
	Istniejący użytek ekologiczny
	Planowany rezerwat przyrody
	Planowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy
	Planowany użytek ekologiczny
	Gleby chronione
	Rezerwat przyrody
	Jezioro
	Las
	TEREN OBJĘTY PIERWSZĄ ZMIANĄ - z 10.08.20

LEGENDA DO ZMIANY STUDIUM

	GRANICE OBSZARU OBJĘTEGO DRUGĄ ZMIANĄ STUDIUM
	OTULINA SUWALSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO
	NIECZYNNY CMENTARZ
	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

LEGENDA TRZECIEJ ZMIANY STUDIUM

	GRANICE OBSZARU OBJĘTEGO TRZECIĄ ZMIANĄ STUDIUM
	NIEAKTUALNE GRANICE GMINY
	AKTUALNE GRANICE GMINY
	PROJEKTOWANY SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK NATURA 2000 OSTOJA SUWALSKA
	PROJEKTOWANY SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK NATURA 2000 JELENIEWO
	REGIONALNY KORYTARZ EKOLOGICZNY CZARNEJ HAŃCZY
	LOKALNE KORYTARZE EKOLOGICZNE
	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE
	ZAEWIDENCJONOWANE OSUWISKO

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerześl

5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Gmina Przerośl została wskazana w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjętej uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r. jako obszar strategicznej interwencji – **obszar wiejski, w tym przyrodniczo cenny**. Zakres interwencji na tym obszarze powinien obejmować wachlarz instrumentów podnoszących jakość życia mieszkańców. Będzie temu służyć m.in. rozwój i unowocześnienie szkolnictwa począwszy od etapu przedszkolnego aż do kształcenia ustawicznego, rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i wodno-kanalizacyjnej. Niezbędne są działania dotyczące przywracania funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich w ramach odnowy wsi. Ważne będą działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurencyjne na rynku pracy. W odniesieniu do rolnictwa szczególne zagrożenie zaczyna stanowić brak wody. Stąd ważna jest mała retencja, program zalesień terenów nieużywanym rolniczo, ale też ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze. Istotną kwestią pozostaje także poprawa struktury obszarowej gospodarstw. Ze względu na przyjęty w regionie model energetyki rozproszonej, w dalszym ciągu należy wspierać inwestycje dotyczące produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, co będzie możliwe poprzez działania podejmowane w ramach realizacji celu operacyjnego 1.4 *Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego*. Polityka regionalna w stosunku do obszarów wiejskich powinna być oparta na inicjatywach lokalnych, rozwijających kapitał społeczny. W gminach, które są objęte szczególną ochroną prawną ze względu na obszary cenne przyrodniczo (m.in. obszary Natura 2000), co w wielu przypadkach może stanowić istotną barierę ich rozwoju, m.in. poprzez ograniczenia organizacyjne, społeczne, prawne i zwiększone koszty inwestycji, należy kontynuować działania z jednej strony dotyczące ochrony środowiska i wartości krajobrazowych, z drugiej zaś wspierające rozwój przedsiębiorczości, która pozwoli zachować walory przyrodnicze, w tym turystyki kwalifikowanej czy ekoturystyki. Rolnictwo na obszarach cennych przyrodniczo powinno rozwijać się w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości oraz rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego. Na obszarach wiejskich zasadne będzie koncentrowanie się na realizacji działań służących realizacji celów operacyjnych związanych z przestrzenią wysokiej jakości (cel operacyjny 2.3.), a także rozwojem przedsiębiorczości (cel operacyjny 1.3.) w powiązaniu z aktywizacją mieszkańców (cel operacyjny 2.2.), szczególnie w zakresie wspierania mieszkańców w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia. W obszarze przedsiębiorczości można liczyć na rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości.

Rysunek 2. Obszary wiejskie w województwie podlaskim, w tym przyrodniczo cenne

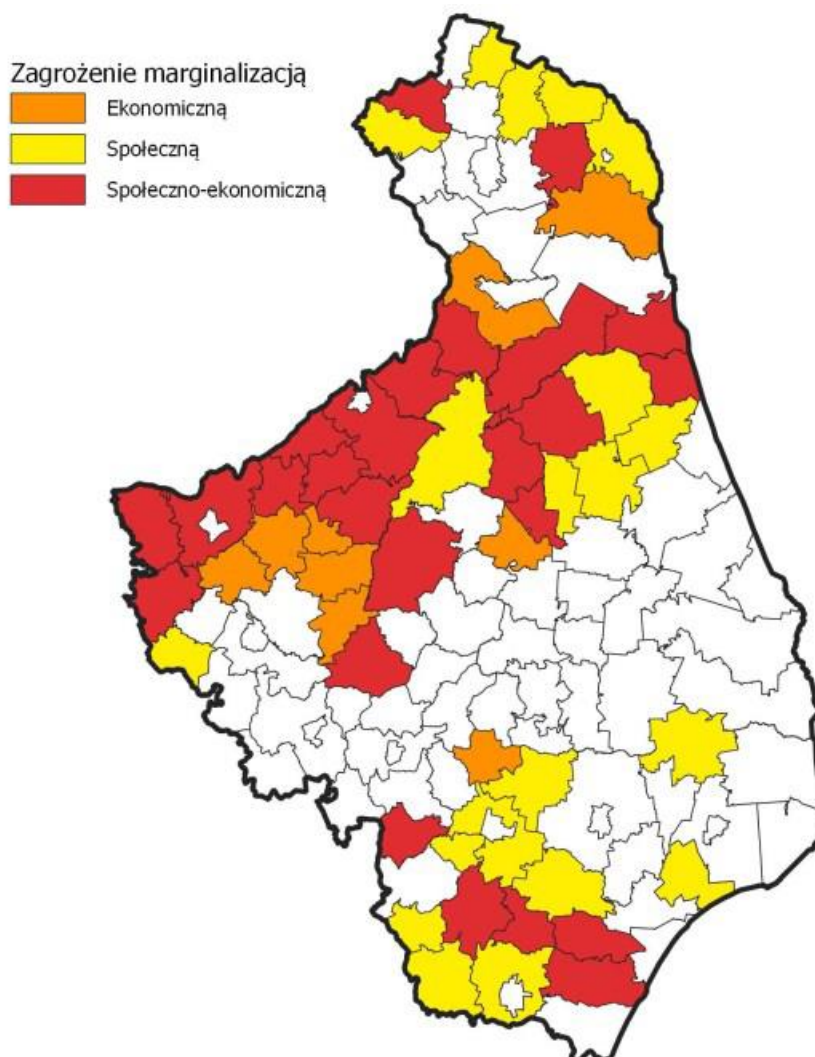
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

Gmina Przerośl została też wskazana jako jeden z **obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją**. Uznano, że występuje tu **kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych**.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego, planowana interwencja na obszarach zmarginalizowanych powinna prowadzić do osiągnięcia konkretnych celów, takich jak: rozwój lokalnych firm, wzrost liczby miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców, wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją kluczowe będzie realizowanie celu operacyjnego 1.3 dotyczącego lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności nastawionej na rozwój ekologicznych form produkcji rolniczej i powiązany z nim rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości. Przedsiębiorczość na części obszarów może wiązać się także z lokalnymi produktami turystycznymi, jak również z działaniami związanymi z rozwojem odnawialnych źródeł energii i energetyki rozproszonej

(cel operacyjny 1.4 *Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego*). Istotne jest także wzmocnienie powiązań funkcjonalnych gmin wiejskich z miastami oraz poprawa dostępności usług publicznych (inwestycje w niezbędną infrastrukturę – cel operacyjny 2.3), a także poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do nawiązywania współpracy. Zapewnienie trwałych podstaw rozwoju obszarów zagrożonych marginalizacją będzie wymagało włączenia się poszczególnych gmin w szersze procesy rozwojowe, tworzenie partnerstw ponadlokalnych, co oznacza duże zaangażowanie w realizację celu operacyjnego 3.1 *Dobre zarządzanie*. W przypadku gmin położonych wzdłuż granicy zewnętrznej UE, podejmowane działania będą koncentrować się na zmniejszaniu ich peryferyjności, poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju oraz nawiązywanie współpracy transgranicznej (cel operacyjny 3.4 *Gościnnie region*).

Rysunek 3. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie podlaskim wg gmin

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców gminy. Ich koordynacja należy do obowiązków władzy wykonawczej Gminy Przerośl, czyli Wójta. Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności:

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy Strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Przerośl,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi, pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Wójt będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez pracowników Urzędu Gminy oraz gminne jednostki organizacyjne. Ponadto w Strategii znajdują się działania, za których realizację odpowiadać mogą organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, a także partnerzy społeczno - gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą Przerośl i pozostałymi zainteresowanymi. W związku z tym wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii, będą aktywnie współpracować z Gminą Przerośl w celu realizacji założeń przedmiotowego dokumentu strategicznego.

Strategia Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024 – 2030 będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu. Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty

międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecenie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym.

Dodatkowo, rekomendowane jest również przyjęcie i – w miarę potrzeb - aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy Przerośl. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej gminy, co umożliwi wszystkim zainteresowanym zapoznanie się z jej treścią.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągnięcia celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywanie problemów. Ewaluacji podlegać będzie: materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji będzie realizowana w okresach rocznych. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy Przerośl, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań. Informacje o realizacji Strategii będą zawarte w sporządzanym rokrocznie raporcie o stanie gminy.

Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego celu i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji. W ostatnim roku badania stopnia realizacji założeń Strategii, tj. 2030 r. sporządzony zostanie raport z ewaluacji zawierający podsumowanie efektów wybranych do realizacji działań w całym okresie jej wdrażania. Pozwoli to uzyskać pełny obraz i ocenę realizacji założeń Strategii. Będzie on również określał wnioski i rekomendacje, które pozwolą usprawnić proces wdrażania Strategii na kolejne lata.

7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Środki zabezpieczające realizację zadań zapisanych w poszczególnych celach operacyjnych pochodzić będą z następujących źródeł:

- a) z programów pomocowych UE,
- b) z programów rządowych,
- c) z budżetu państwa,
- d) z budżetu Gminy Przerośl,
- e) z budżetu partnerów projektów,
- f) ze środków zaangażowanych przez krajowych i zagranicznych inwestorów prywatnych,
- g) z krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych,
- h) od instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach bieżącej działalności gminy. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami organizacyjnymi, spółkami komunalnymi, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

Gmina Przerośl zakłada ponadto pozyskanie środków finansowych z funduszy europejskich, w tym w ramach programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 oraz innych programów finansowanych z Funduszy Unii Europejskiej. Precyzyjne określenie wszystkich konkretnych funduszy, ze względu na ich różnorodność jest właściwie niemożliwa.

8. PROCES TWORZENIA STRATEGII

Pierwszym etapem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 było przyjęcie Uchwały Nr XXXIV/330/2024 Rady Gminy Przerośl z dnia 28 marca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Podczas badania ankietowego zebrano 44 ankiety.

10 czerwca 2024 r. odbyło się spotkanie konsultacyjno – informacyjne dotyczące opracowania Diagnozy społecznej do Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024 – 2030. W czasie spotkania mieszkańcy nie zgłosili żadnych uwag.

W kolejnym etapie prac została przygotowana Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Przerośl oraz projekt Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024-2030.

9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

TABELA 1. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH ZWIĄZANE Z TERENEM GMINY, CZ. 1	14
TABELA 2. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH ZWIĄZANE Z TERENEM GMINY, CZ. 2....	14
TABELA 3. CELE ŚRODOWISKOWE – JEZIORA, DORZECZE PRĘGOŁY	16
TABELA 4. CELE ŚRODOWISKOWE – JEZIORA, DORZECZE NIEMNA	16
TABELA 5. CELE ŚRODOWISKOWE – RZEKI, DORZECZE NIEMNA	17
TABELA 6. CELE ŚRODOWISKOWE – RZEKI, DORZECZE WISŁY	17
TABELA 7. STAN LUDNOŚCI ZAMIESZKUJĄCEJ TEREN GMINY W LATACH 2017 – 2022.....	23
TABELA 8. ZASOBY MIESZKANIOWE W LATACH 2017 – 2022	26
TABELA 9. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W LATACH 2017 – 2023	27
TABELA 10. GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM.....	28
TABELA 11. PROJEKTY PLANOWANE DO REALIZACJI NA TERENIE GMINY DO 2030 R.	59
RYSUNEK 1. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	76
RYSUNEK 2. OBSZARY WIEJSKIE W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM, W TYM PRZYRODNICZO CENNE	79
RYSUNEK 3. OBSZARY ZAGROŻONE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM WG GMIN.....	80

ZAŁĄCZNIK NR 1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL